

Aan: gemeenteraad
Verzonden aan: griffier met verzoek tot agendering in raad

Den Haag, 21 november 2019

Onderwerp: Herfstbrief 2019 Nederlandse Vereniging voor Raadsleden

Geachte gemeenteraad,

Welke rol heeft een raadslid te vervullen, met name in de energietransitie (RES)? Over deze vraag heeft de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden in november en december diverse bijeenkomsten op de agenda staan. Het is een belangrijke vraag omdat van raadsleden wordt verwacht dat zij oog hebben voor de afspraken die op Rijksniveau worden gemaakt maar ook omdat raadsleden keuzes moeten maken voor hun inwoners over windmolens, warmtepompen, zonnepanelen en alles wat er verder komt kijken bij de energietransitie; voor meer informatie, klik [hier](#) voor het bericht over deze bijeenkomsten.

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden informeert u met deze brief graag over wat wij de afgelopen maanden hebben gedaan en wat wij het komend jaar gaan doen.

In de hoofdrol

Over de rollen van het raadslid heeft raadslid en wetenschapper Han Warmelink op ons verzoek een essay geschreven: [In de hoofdrol](#). In dit essay beschrijft Warmelink op prachtige wijze op hoeveel en welke schaakborden raadsleden geacht worden hun rollen op een goede wijze in te vullen. Een lezenswaardige bijdrage vinden wij en daarom sturen wij met genoegen dit essay als bijlage bij deze Herfstbrief mee ter bespreking ook voor uw gemeenteraad.

Ook vindt u als bijlage bij deze Herfstbrief een digitale versie van een andere publicatie van onze vereniging: "Houd het dichtbij", een bundel waarin dertig raadsleden vertellen – in vraaggesprekken met raadslid Laurens van Voorst - over het ambt van gemeenteraadslid. Deze gesprekken zijn ook verschenen [op de website van onze vereniging](#), maar wij hebben er ook een bundel van laten maken, omdat niet genoeg verteld kan worden aan velen hoe het raadswerk er uit ziet.

Samen werken aan een sterke raad

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden heeft de afgelopen maanden op diverse onderwerpen actief het contact gezocht met het ministerie van Binnenlandse Zaken en het parlement. Wij hebben ons als vereniging ingezet in Den Haag voor bijvoorbeeld de positie, de vormgeving en [de inrichting van de Rekenkamer als een van de belangrijkste hulptroepen van de gemeenteraad](#). Ook hebben wij op positief-kritische wijze gereageerd op [de voorstellen van de minister voor het vergroten van de invloed van de gemeenteraad op regionale samenwerking](#). Daarnaast hebben wij ons sterk gemaakt voor [de raad als opdrachtgever van de accountant](#). Wij zijn verder bezig om een reactie voor te bereiden op de plannen van de minister om het uitdaagrecht (Right to Challenge) in de gemeentewet op te nemen.

Ombudsfunctie

Daarnaast zetten wij ons in voor het versterken van de rechtspositie van raads- en commissieleden. Wij doen dat door over gewenste aanpassingen en verbeteringen te overleggen met het ministerie van Binnenlandse Zaken in het zogeheten ORDPA-overleg. Houd onze website de komende weken in de gaten voor meer specifieke informatie over reiskostenvergoeding voor raadsleden, vrijwilligersvergoeding voor commissieleden, parkeervergoedingen voor en het gebruik van de fiets door raadsleden.

Wij doen dat ook door reacties en vragen van raadsleden te verwerken in onze lobby en daar waar mogelijk direct te beantwoorden via onze Ombudsfunctie info@raadsleden.nl, zie ook onze [juridische FAQ](#) op de website.

Daarnaast zoeken wij de publiciteit als dat nodig is, bijvoorbeeld op de vermeende discussie over een dertiende maand die in de praktijk niets anders is dan het toegekende recht voor de gemeenteraad om per verordening een regeling te treffen waardoor [raadsleden bijvoorbeeld door het raadswerk geen nadeel ondervinden als zij arbeidsongeschikt raken](#). Dat is in het zogeheten rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers van 15 oktober 2018 geregeld. Dat besluit is ruim een jaar van kracht. Wanneer u vragen daarover hebt of vindt dat bepaalde zaken onduidelijk zijn, horen wij dat graag van u.

Bovendien zijn wij dit najaar gestart met [een netwerk van raadsleden dat beschikbaar is voor ondersteuning in geval agressie, intimidatie of schendingen op integriteit](#). Wilt u daarover meer weten, of zit u met een vraag of probleem zijn onze bureaumedewerkers beschikbaar om uw vragen te beantwoorden; u kunt contact zoeken met ons bureau via het mailadres info@raadsleden.nl

Snoepwinkel

Wij zetten ons als Nederlandse Vereniging voor Raadsleden in voor een betere voorbereiding, opleiding en toerusting van raadsleden vanuit het vertrekpunt dat een sterke Raad ertoe doet!

Daarom organiseren wij overal in het land, in steden en dorpen, algemene bijeenkomsten (Raadsacademies), ook met anderen (Raad op Zaterdag, Zomerraad) en specifieke bijeenkomsten, zoals dit najaar over grip op het begrotingsproces, over de rol van de raad bij de RES en over de werkgeversfunctie van de gemeenteraad.

In 2020 gaan we daarmee door want raadsleden leren het meeste van elkaar door in bijeenkomsten te horen hoe anderen het doen. Komend jaar organiseren wij opnieuw een Dag voor de Raad, Raadsacademies en specifieke bijeenkomsten, bijvoorbeeld over controle op regionale samenwerking, over grip op grote projecten en over de werkdruk voor raadsleden.

Uw tijd als raadslid is beperkt. Dat dwingt tot het maken van goede keuzes. Ook daarbij willen wij u helpen met onze [digitale leeromgeving](#) voor raadsleden, een snoepwinkel boordevol met filmpjes, handreikingen, informatiekaarten, stappenplan etc. over onderwerpen die voor u als raadslid en als raad van waarde zijn om uw werk als raadslid te kunnen doen. Welke vragen kunnen er worden gesteld als het gaat om het beoordelen van raadsvoorstellen? Hoe kan ik effectief debatteren? Waarop moet ik letten in de Regionale Energiestrategie? Het zijn zomaar enkele vragen waarop u in de digitale leeromgeving antwoord kunt vinden. Wij nodigen u van harte uit om in deze digitale snoepwinkel uw kennis en inzicht te verrijken. Een groot deel van het aanbod is daarbij in een 11-tal leerlijnen gerangschikt zodat u gemakkelijk een selectie kunt maken.

Als bijlage sturen wij u ook een overzicht waardoor u met een druk op de knop bij het betreffende onderwerp in de leeromgeving uitkomt. Wij adviseren u ook om als raadslid of als fractie of als raad de speciale voor raadsleden en raadswerk ontwikkelde [competentiescan](#) in te vullen. Die geeft niet alleen inzicht op welke punten u zich kunt verbeteren, maar biedt ook aanknopingspunten voor een betere en effectievere samenwerking in uw fractie en in uw gemeenteraad.

Op weg naar de raadsverkiezingen

Komend jaar begint vrijwel elke raad aan de tweede helft van de raadsperiode. Wij als vereniging willen – samen met de Vereniging van Griffiers – van u horen wat er nodig is om raadsleden op weg naar de nieuwe raadsperiode nog beter voor te bereiden op het belangrijke ambt van raadslid. Wij zijn daarom geïnteresseerd in uw ervaringen, lessen, tips en aanbevelingen en zullen daarover met u het contact zoeken. Wij willen namelijk als Nederlandse Vereniging voor Raadsleden een inwerkeraanbod voorbereiden dat aansluit bij dat wat u

als gemeenteraad nodig denkt te hebben. Voor suggesties en ideeën kunt u mailen naar info@raadsleden.nl

Wekelijkse nieuwsbrief

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden bestaat sinds 2005 en telt ruim 4.200 leden. Deze leden worden wekelijks met een korte, krachtige nieuwsbrief geïnformeerd over dat wat van belang is om als raadslid je raadswork goed te kunnen doen.

Wilt u als raadslid of als gemeenteraad deze nieuwsbrief ontvangen en ervoor zorgen dat wij met nog meer raadsleden een nog krachtiger geluid kunnen laten horen in Den Haag, dan zou het heel fijn zijn wanneer er nog meer raadsleden lid zijn van onze vereniging.

De spelregels zijn voor de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden en de betreffende andere beroeps- en belangenverenigingen in de lokale democratie hetzelfde: de contributie kan ten laste van de bestuurskosten van de gemeente worden gebracht.

Wanneer u als raadslid of collectief als raad de inzet van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, voor het raadswork van uzelf en uw raad, wilt versterken, kunt u – wanneer u nog geen lid bent - individueel of collectief lid worden. Voor het geld (84 euro respectievelijk 47 euro per raadslid, een verhoging met 2 respectievelijk 1 euro als gevolg van gestegen prijzen) hoeft u het niet te laten.

Voor meer informatie kunt u mailen naar info@raadsleden.nl of de specifieke pagina op onze website bekijken: [Lidmaatschap](#).

Ik wens u als raad en als raadslid een goed 2020.

Met vriendelijke groet,

Bahreddine Belhaj,
Voorzitter Nederlandse Vereniging voor Raadsleden

Bijlagen:

- In de hoofdrol, essay over de rollen van de gemeenteraad, door Han Warmelink.
- Houd het dichtbij, 30 gemeenteraadsleden over hun ambt, door Laurens van Voorst.
- Digitale leeromgeving, overzicht lijst met directe linkjes.

Nederlandse Vereniging
voor Raadsleden

In de hoofdrol

Een essay over de rollen van de gemeenteraad

Han Warmelink

IN DE HOOFDROL

EEN ESSAY OVER DE ROLLEN VAN DE GEMEENTERAAD

Han Warmelink

Nederlandse Vereniging voor Raadsleden

Breda/Den Haag, 16 november 2019

INLEIDING

Op 2 januari 2019 werd ik, met 32 anderen, geïnstalleerd als raadslid van de nieuwe gemeente Westerkwartier. Bij wijze van introductiegeschenk ontvingen wij een kort daarvoor verschenen boek, getiteld 'De gemeenteraad, ontstaan en ontwikkeling van de lokale democratie', waarin een schets wordt gegeven van de ontwikkeling van de gemeentelijke politiek op zeer uiteenlopende terreinen. Het tiende hoofdstuk met als opschrift 'Wel aan het hoofd, maar niet de baas' en geschreven door Peter Castenmiller en Klaartje Peters, intrigeerde mij. De bijdrage heeft betrekking op de verhouding tussen raad en college, zowel in theorie als in praktijk en besteedt vooral aandacht aan de controlerende rol van de raad.

Dat is ook het onderwerp van het onderzoek dat diezelfde auteurs in 2018 uitvoerden voor het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en dat heeft geleid tot het rapport 'Om de controle door de raad'. In de begeleidingscommissie bij dit onderzoek trof ik Henk Bouwmans, directeur van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. Naar aanleiding van de discussies die we in die begeleidingsgroep voerden over wat er nu precies van de raad verwacht mocht worden, vroeg hij mij of ik daarover een essay zou willen schrijven waarin theoretische inzichten worden gekoppeld aan eigen ervaringen in de gemeenteraad. Daarbij zou het dan specifiek moeten gaan over de rollen die de raad toebedeeld heeft gekregen bij de dualisering van het gemeentebestuur.

Dit essay is het gevolg van dat verzoek. Bij het schrijven heb ik dankbaar gebruik gemaakt van enkele studies die onlangs over dit onderwerp zijn verschenen onder de vlag van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. Allereerst het rapport 'De bestuurlijke rol van de raad' (2018) en daarnaast ook de uitgave 'Houd het dichtbij' (2019) waarin zo'n dertig raadsleden op hele praktische wijze vertellen over hoe zij tegen het raadswerk aankijken. Daarnaast heb ik mij laten inspireren door het boekje 'Gemeenteraden positioneren', een uitgave van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur.

I. STRUCTUUR IN GEMEENTELIJK BESTUUR

Als ik terugreken, moet het al wel zo'n 50 jaar geleden zijn. Mijn opa en oma namen mij en mijn iets oudere zusje regelmatig mee in hun DAF door het Overijsselse Den Ham. Tijdens die tochtjes voelden we ons heuse beroemdheden. Er werd van alle kanten gezwaaid en vooral opa zwaaide, van achter het stuur, al even uitbundig terug, met gevaar voor eigen leven en dat van alle inzittenden. Waar die populariteit precies op gebaseerd was, wist ik toen nog niet. Zeker, opa was een joviale en toegankelijke man, maar dat kon die populariteit toch niet helemaal verklaren.

Van mijn moeder had ik al wel eens gehoord dat opa een vooraanstaand lid van de Hammer gemeenteraad was voor de Christelijk Historische Unie en dat hij het zelfs tot wethouder had geschopt. Dat zei mij toen niet zoveel en dat is lang zo gebleven. Pas tijdens mijn studie Rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit Groningen kreeg ik enig inzicht in de betekenis en werking van de lokale democratie door toedoen van mr. drs. A.H.M. Dölle, mijn docent Staatsrecht. Hij was zelf al jarenlang lid van de gemeenteraad van de stad Groningen en wist dus wel waarover hij het had. Hij zou er later, met zijn collega Elzinga, zelfs een lijvig Handboek gemeenterecht over schrijven. Voer voor raadsleden ..... al vermoed ik dat weinig raadsleden er van hebben gegeten.

Dölle legde ons het belang van een lokale gemeenschap uit en vooral ook het belang van 'zelfbestuur' van die gemeenschap, in de vorm van lokale politiek. Hij schetste ons dan niet zozeer het beeld van de grote stad, maar vooral van de plattelandsgemeente waar hij vandaan kwam, opgebouwd rond de kerk en de kroeg. Aan kerk en kroeg ontleende hij ook zelf veel inspiratie door letterlijk en figuurlijk te proeven wat daar speelt. De opgedane wijsheid en kennis nam hij, ter lering en vermaak, niet alleen mee naar de collegebanken, maar ook naar de raadszaal. Later bekleedde hij jarenlang de Oppenheimleerstoel, met als leeropdracht het recht der lagere overheden, een functie die hij combineerde met het lidmaatschap van de Eerste Kamer.

DE GEMEENTE ALS VERENIGING

Toen ik enige jaren later zelf aan de Groningse studenten mocht uitleggen hoe het gemeentebestuur in elkaar zit, kwam ik er pas achter dat de door Thorbecke gekozen structuur in de kern gelijk is aan die van een vereniging. De gemeenschap van burgers vormt de algemene ledenvergadering van de gemeente en heeft het algemeen bestuur daarvan. Omdat het aantal gemeenteleden wat te groot is om slagvaardig te kunnen besluiten, wordt een representatieve afvaardiging verkozen in een (leden)raad, die aan het hoofd staat van het gemeentebestuur. De raad neemt alle belangrijke beslissingen in en voor de gemeente, waaronder in ieder geval het stellen van de regels waaraan burgers rechten en

plichten ontlenen. Dat is immers het wezen van democratie: burgers die meepraten en beslissen over dat wat hun rechtstreeks treft.

Ter uitvoering en handhaving van die belangrijke beslissingen en regels is een dagelijks bestuur nodig. Net als in de korfbal- of zangvereniging ligt het voor de hand dat de ledenraad die dagelijks bestuurders uit zijn midden aanwijst en benoemt en zo is het ook heel lang gegaan. Na de verkiezing van de raad werden wethouders aangewezen, die daarvoor als raadslid waren verkozen en, na hun benoeming als wethouder, ook lid bleven van de raad. Samen met de burgemeester, als pottenkijker vanuit Den Haag door de regering benoemd, vormden zij het college van B&W. Over dat dagelijks bestuur legden zij uiteraard verantwoording af aan de raad, want de raad staat, als algemene ledenvergadering, immers aan het hoofd van de gemeente, zo zegt de Grondwet.

Die verenigingsstructuur waarin de grondslag voor besluitvorming en uitoefening van gezag altijd is te herleiden tot één orgaan, wordt wel aangeduid met de term monisme. Er zijn dus wel meerdere organen binnen de gemeente, maar de bron van uitoefening van bestuursbevoegdheden is uiteindelijk altijd de raad. Dat is principieel anders dan in het nationale model. De Koning is immers het staats'hoofd' die met de door hem benoemde ministers de regering vormt. Het landsbestuur wordt weliswaar uitgeoefend in overleg en overeenstemming met de gekozen Staten-Generaal, maar de Koning ontleent zijn macht niet aan het parlement. Regering en parlement hebben een eigen gezagsbasis: de macht van de regering steunt op koninklijke soevereiniteit, de macht van het parlement vloeit voort uit verkiezing door het volk.

De Staatscommissie-Elzinga, vernoemd naar die andere Groningse hoogleraar van wie ik lessen in het staats- en gemeenterecht mocht ontvangen en die bovendien later mijn promotor werd, is begin 20e eeuw aan de op zich logische structuur van het gemeentelijk bestuur gaan sleutelen. De commissie is het bestuur van de lokale gemeenschap gaan modelleren naar het Haagse, landelijke voorbeeld. Eén van de redenen om dat te gaan doen was dat de verenigingsstructuur nu eenmaal meebrengt, dat wethouders zichzelf controleren als zij tevens raadslid zijn. Dat werd onwenselijk geacht, mede om redenen die ik hieronder nog nader zal toelichten.

Ook bestond het beeld dat raad en college teveel 'bij elkaar op schoot zitten' omdat de wethouders deel uitmaakten van de fracties die het college steunden. Door een personele 'ontvlechting' van raadslidmaatschap en wethouderschap zou de raad een wat meer 'eigenstandige' positie verwerven ten opzichte van het college. Die ontvlechting zou er ook toe kunnen leiden dat de raad zich weer wat meer zou kunnen gaan onderscheiden, niet alleen ten opzichte van het college, maar ook onderling door politieke verschillen van inzicht duidelijker naar voren te brengen. Het zou de gemeentelijke politiek aantrekkelijker kunnen maken voor de eigen bevolking als er meer te kiezen zou zijn.

En zo is de monistische structuur van het gemeentebestuur gedualiseerd naar het landelijke voorbeeld. De sterke band tussen (de meerderheid van) de raad en het college is formeel doorgesneden. Maar daarmee is ook een probleem gecreëerd: wat zijn dan in het nieuwe model de functies en taken van de gemeenteraad? Heeft de raad met de dualisering dan nu ook dezelfde positie gekregen als het landelijke voorbeeld: de Tweede Kamer? En als dat zo is, kan de gemeenteraad die positie dan ook waarmaken? Dat zijn de kernvragen die ik in dit essay aan de orde wil stellen.

AMATEURS AAN HET HOOFD: KAN DAT (NOG) WEL?

De verenigingsstructuur brengt mee, dat de inwoners van een gemeente zichzelf via hun vertegenwoordigers besturen. Democratischer kan het niet, zou je zeggen. Zoals een algemene ledenvergadering het algemeen bestuur heeft van een vereniging, zo hebben de uit die vergadering gekozen bestuursleden het dagelijks bestuur. Zo formuleert de Grondwet het in de kern nog steeds: aan het hoofd van de gemeente staat de gemeenteraad en van het bestuur van de gemeente maken óók deel uit het college van burgemeester en wethouders en de burgemeester. Uit deze formulering, vooral het woordje 'ook', blijkt dus dat er drie gemeentelijk bestuursorganen zijn, waarbij de raad aan het hoofd staat.

Als we meer over de taakverdeling willen weten, moeten we te rade gaan bij de Gemeentewet: als je iets wilt begrijpen van het spel, moet je immers ook iets weten van de spelregels. Maar voordat ik dat ga doen, wil ik eerst graag een principiële vraag aan de orde stellen: is lekenbestuur, bestuur door amateurs, wel van deze tijd? Er is immers nogal wat veranderd sinds Thorbecke vorm gaf aan het bestuur van de lokale gemeenschap. Ik zet een paar ontwikkelingen op een rijtje die rechtstreeks te maken hebben met het functioneren van de gemeente of daarop van grote invloed zijn.

1. De veel actievere rol van de overheid

De overheid is de afgelopen decennia steeds meer zaken gaan regelen. Dat geldt zeker ook voor de lokale overheid, de gemeente zelf. De autonomie van gemeenten, zoals uitdrukkelijk erkend in de Grondwet, houdt in dat een gemeente zaken naar zich toe kan trekken en mag regelen, voorzover de rijks- en provinciale overheid dat al niet hebben gedaan. Van die vrijheid hebben gemeenten intensief gebruik gemaakt door allerlei maatschappelijke activiteiten te stimuleren, te faciliteren en te subsidiëren. Dat is vooral mogelijk op grond van een algemene uitkering die de gemeente van de rijksoverheid ontvangt uit het Gemeentefonds. Met die bron van inkomsten kan een gemeente zelf bepalen aan welke activiteiten geld besteed gaat worden. Daarmee vergeleken spelen de eigen inkomsten van de gemeente (belastingen, leges) een ondergeschikte rol, al zijn de gemeentelijke belastingen in de loop der tijd natuurlijk aanzienlijk gestegen.

2. De taakverdeling tussen verschillende overheden

De rijksoverheid is op het punt van taakuitbreiding bepaald niet achtergebleven door allerlei voorzieningen in het leven te roepen en regels te stellen met betrekking tot bijvoorbeeld onze bestaanszekerheid, gezondheid, welzijn en zeker ook onze woon- en leefomgeving. De uitvoering van veel van die maatregelen is vervolgens weer doorgeschoven naar gemeenten, die het daardoor nog veel drukker hebben gekregen naast hetgeen zij zelf al hadden opgepakt. De verplichting van de gemeenten om taken uit te voeren die door de rijks- of provinciale overheid worden voorgeschreven, noemt de Grondwet medebewind. Voor de uitvoering van deze medebewindstaken krijgt de gemeente specifieke uitkeringen van het rijk. Die uitkeringen zijn alleen voor dat specifieke doel in te zetten.

3. Professionalisering van het college en het ambtenarencorps

Door de taakuitbreidingen heeft de gemeente het als gezegd geleidelijk aan steeds drukker gekregen. Die drukte is vooral op het bordje terecht gekomen van het college. Niet alleen vormt het college het dagelijks bestuur van de gemeente, maar ook bij de uitvoering van taken in medebewind is het college in de regel het aangewezen orgaan. Om die taakuitbreiding het hoofd te kunnen bieden, heeft de gemeente zich moeten professionaliseren. Dat geldt in de eerste plaats voor de wethouders zelf: het wethouderschap is bijna nergens meer in deeltijd uit te oefenen en vraagt nogal wat van degenen die dat ambt willen bekleden. Die professionalisering geldt sterker nog voor het ambtenarencorps, dat in kwaliteit en kwantiteit enorm is gegroeid. Het college plukt er de vruchten van en geeft leiding aan het ambtenarencorps.

4. Algemeen bestuur is een lege huls geworden

De taakuitbreidingen bij de gemeente en de professionalisering van het dagelijks bestuur maken het voor de raad steeds lastiger om als het algemeen bestuur en hoofd van de gemeente richting te geven aan wat de gemeente moet en wil. In de relatie tussen raad en college is het zwaartepunt nogal verschoven: het college weet meer en het college kan meer. Raadsleden zijn de 'amateurs' gebleven die ze altijd al waren. Ze doen het werk erbij, zijn niet getraind om te besturen en hebben ook niet de ondersteuning waarop het college wel kan rekenen. Vragen stellen en bijsturen is welhaast het hoogst haalbare. Het besturen van de gemeente is vooral een zaak van het college geworden en veel minder van de raad. Algemeen bestuur betekent vooral dat de raad een klap moet geven op wat het college heeft bekookstofd en aan de raad voorstelt.

5. Schaalvergroting

Daar komt nog bij dat de gemeente waarin mijn opa raadslid en wethouder was simpelweg niet meer bestaat, maar door schaalvergroting en herindeling is opgegaan in een veel

grotere, in zijn geval de gemeente Twenterand. Dat geldt voor veel meer van die kleine gemeenten waarover mijn docent Dölle destijds vertelde. De kleine dorpsgemeenschap die zichzelf bestuurt, bestaat niet meer. Dat bestuur is overgenomen door ervaren bestuurders en managers die met die gemeenschap ook lang niet altijd een binding hebben. Zouden deze bestuurders nu door Den Ham rijden, dan zou er waarschijnlijk niemand meer zwaaien.

Nog los van deze ontwikkelingen zitten er in het door Thorbecke ontworpen model als zodanig een paar elementen die het besturen van de gemeente door een lekenraad extra lastig maken.

6. Uniformiteit van bestuur

Kleine en grote gemeenten hebben van begin af aan in grote lijnen dezelfde bestuursstructuur. Het Thorbeckiaanse model houdt weliswaar rekening met de bevolkingsomvang als het gaat om de grootte van de raad en van het college, maar het is toch wat vreemd dat een grote stad als Groningen dezelfde bestuursstructuur heeft als de kleine en landelijke gemeente Ten Boer. Daar kan optisch wel iets aan gedaan worden, bijv. door een gemeentelijke herindeling waarbij stedelijke en landelijke gemeenten samengaan, maar dat schept natuurlijk ook weer nieuwe problemen. Experimenten met het instellen van deelgemeenten en -raden in grote steden heeft ook niet gebracht wat men er van had gehoopt.

7. Collegiaal bestuur

Geheel conform het verenigingsmodel wordt van het dagelijks bestuur van de gemeente verwacht dat het als college opereert. Formeel neemt een wethouder geen besluiten, maar het college. Dat betekent ook dat leden van het college gedwongen zijn om op één lijn te komen, voordat een besluit tot stand komt. Voor de raad geldt dat nu juist niet. Het belang van democratie en gemeentepolitiek is immers ook dat partijen publiekelijk tot uitdrukking brengen dat er heel verschillend wordt gedacht en kan worden gedacht over de problemen die zich in een gemeente voordoen. Daarom is de raad per definitie verdeeld in opvattingen en soms zelfs versplinterd in samenstelling. Het college wordt geacht een eenheid, een blok te zijn, de raad kent die eenheid per definitie niet. Dat maakt het besturen door de raad extra lastig.

Onder deze omstandigheden is het helemaal niet zo vreemd de vraag te stellen of het bepalen van de hoofdlijnen van het gemeentelijk bestuur wel overgelaten kan worden aan betrekkelijk willekeurig aangewezen inwoners, die voor het besturen van een gemeente niet geleerd hebben en die taak dan ook nog eens uitoefenen naast hun gewone werk. In kleine gemeenten is dat wellicht nog enigszins voorstelbaar, maar dat type gemeente verdwijnt in rap tempo. Redenen te over, ook voor de al genoemde commissie-Elzinga, om eens goed te kijken naar de taakverdeling tussen raad en college. Kun je wel blijven vasthouden aan een lekenbestuur, waarbij de amateurs aan het hoofd staan en de professionals zich, in ieder geval in theorie, moeten voegen naar de opvattingen van de

raad? En als je de verdeling algemeen bestuur versus dagelijks bestuur laat vallen, wat moet daarvoor dan in de plaats komen?

GEEN TAKEN OF FUNCTIES, MAAR ROLLEN

De commissie-Elzinga heeft weliswaar vastgesteld dat de raad het hoofdschap van de gemeente, in de betekenis van het voeren van het algemeen bestuur, moeilijk kan waarmaken, maar heeft dat hoofdschap toch ook weer niet willen loslaten als uitgangspunt voor gemeentelijke bestuur. In de taakverdeling tussen raad en college heeft de commissie wijzigingen voorgesteld, die er in de kern op neerkomen dat het college algemene bestuursbevoegdheden toebedeeld heeft gekregen die daarvóór aan de raad toekwamen. Tegelijkertijd heeft de raad meer middelen gekregen om het door het college gevoerde bestuur te controleren.

Die ontwikkeling past helemaal bij de gewenste dualisering van het stelsel en zeker ook bij het landelijke adagium: de regering regeert, het parlement controleert. Het college zit, net als de regering, achter het stuur en de raad controleert, net als de Tweede Kamer, of het allemaal wel de goede kant opgaat. Maar wie bepaalt dan wat de goede kant is? Je zou zeggen dat dat de taak is van het hoofd van de gemeente en dus van de raad. Maar hoe verhoudt zich dat dan tot de vaststelling dat de raad tot het geven van richting in de praktijk helemaal niet in staat is?

Om het hoofdschap tot uitdrukking te brengen, heeft de commissie een list verzonnen. In plaats van te spreken over taken en functies van de raad, met daaraan gekoppeld het toedelen van bevoegdheden om die taken en functies vorm en inhoud te geven, is de commissie gaan spreken over 'rollen' van de raad. En de rol die dan het beste zou passen bij het hoofdschap van de raad is die van 'kaders stellen'. Maar wat dat is dat dan precies? En welke bevoegdheden horen daar dan bij? Een voorbeeld heeft de raad ook niet: er is immers nog nooit iemand geweest die van bijvoorbeeld de Tweede Kamer heeft gevraagd om voor de regering 'de kaders te stellen'.

In het volgende hoofdstuk wil ik bekijken wat de toedeling van die verschillende rollen, in het bijzonder de kaderstellende rol, nu eigenlijk betekent voor het functioneren van de raad. Is er meer duidelijkheid gekomen in de taakverdeling tussen raad en college of heeft de geschetste rolverdeling vooral voor onduidelijkheid en onzekerheid gezorgd?

II. ROLLEN VAN DE RAAD

Over rollen gesproken: zolang ik leef, schijn ik te zingen. Volgens mijn moeder heb ik dat van diezelfde opa die ooit raadslid en wethouder in Den Ham was. Genen zijn kennelijk erg sterk. Als klein jongetje kreeg ik op de kleuterschool ooit de rol van Wijze uit het Oosten en zong ik, uiteraard zo goed als ik kon, liedjes voor het kindeke Jezus. Het was een rol die mij wel lag. Om mij toch nog wat verder te ontwikkelen ben ik zo'n 15 jaar later met drie andere kerels een mannenkwartet begonnen. We hebben het 23 jaar lang in ongewijzigde samenstelling volgehouden. Aanvankelijk was er geen muzikaal leider, maar geleidelijk heeft één van ons vieren die rol toch op zich genomen.

Of een organisatie goed werkt of een film of toneelvoorstelling tot de verbeelding spreekt, is in belangrijke mate afhankelijk van de gekozen of gegroeide rolverdeling. Dat geldt ook voor een gemeente. De vraag wat er van de raad wordt verwacht, wordt sinds de dualisering gedomineerd door een drietal begrippen, geformuleerd als rollen van de raad. De volgende drie worden dan onderscheiden:

- een vertegenwoordigende rol
- een kaderstellende rol
- een controlerende rol

De begrippen vertegenwoordiging en controle werden ook voor de dualisering gebruikt, maar dan niet geformuleerd als rol, maar veelal als functie, taak of opdracht van of voor de raad. Vreemd zijn die functies niet: de raad is immers de gekozen vertegenwoordiging van de lokale bevolking en zal er voor (moeten) zorgdragen dat de wil van de inwoners in de gemeentelijke besluitvorming tot uitdrukking komt. Dat is nu eenmaal de functie van ieder algemeen vertegenwoordigend orgaan. Voor controle geldt iets soortgelijks: de raad zal er op moeten toezien dat het dagelijks bestuur de gemeentelijke taken uitvoert conform hetgeen door de raad, als algemeen bestuur en hoofd van de gemeente, is besloten.

Het begrip kaderstelling heeft een dergelijke geschiedenis niet. Het werd en wordt bijvoorbeeld niet gebruikt in de relatie tussen regering en Staten-Generaal. Van mijn leermeesters heb ik altijd meegekregen dat de kamers der Staten-Generaal twee functies hebben: (mede)wetgeving en controle. En zo werd, voor de dualisering, het vaststellen van de gemeentelijke verordeningen als functie of taak van de raad onderscheiden, naast controle van het college. Maar waar komt die kaderstelling dan vandaan en wat betekent het precies? En waarom wordt de verordenende rol, taak of functie van de raad toch nergens meer expliciet genoemd? En de raad bestuurt toch ook? Is dat dan nu geen rol meer van de raad?

Die vragen zijn des te belangrijker, omdat het woord kaderstelling als zodanig een normatieve betekenis heeft gekregen. Een raad die niet voldoende 'kaders stelt' doet iets niet goed, zo is de opvatting. Maar dat is niet alles: het begrip kaderstelling wordt ook zo

uitgelegd, dat de raad zich op hoofdlijnen van beleid móet concentreren en zich niet met uitvoering of details zou mogen bezighouden. Dat zien we bijvoorbeeld terug in de indeling van de begroting, waarbij onderscheid is gemaakt tussen programma's en producten. In veel gemeenten wordt aan die indeling de consequentie verbonden dat de raad zich slechts over programma's mag uitlaten, maar niet met de productenramingen mag inlaten.

Vreemd is ook dat bij de geformuleerde rolverdeling geen aandacht is geschonken aan het gegeven dat de raad aan het hoofd staat van het gemeentebestuur. Als er dan toch gesproken moet worden van rollen van de raad, waarom is er dan niet gekozen voor de logische term 'hoofdrol'? Voor zover het hoofdschap van de raad in het wetenschappelijke of politieke discours al aan de orde komt, wordt het veelal vertaald als 'de raad als hoogste orgaan', maar dat was nu juist niet de bedoeling van de dualisering. Die had immers tot doel raad en college zoveel mogelijk naast elkaar te plaatsen, zoals regering en Staten-Generaal naast elkaar staan.

Om al deze rollen te kunnen duiden, is het misschien niet zo gek om eerst eens te kijken wat er staatsrechtelijk nu eigenlijk wordt bepaald over de raad en dan in bijzonder in relatie tot het college. Aan de hand daarvan valt dan te beoordelen of de toebedeelde rollen een juiste weergave zijn van wat de raad doet of geacht wordt te doen en of de raad ook de juridische middelen heeft om die rollen invulling te geven en waar te maken.

EERST MAAR IETS OVER TAKEN EN BEVOEGDHEDEN

De Gemeentewet geeft richting aan de taak- en bevoegdheidsverdeling tussen raad en college. Art. 147, de allereerste bepaling van het hoofdstuk over 'De bevoegdheid van de raad' onderscheidt drie taakvelden: 1) het vaststellen van verordeningen, 2) het bestuur van de huishouding van de gemeente, oftewel de autonome taken en 3) het bij of krachtens de wet van de gemeente gevorderde bestuur, ook wel medebewindstaken genoemd. Over de eerste taak is art. 147 klip en klaar: gemeentelijke verordeningen worden door de raad vastgesteld. Daarbij wordt in beginsel geen onderscheid gemaakt tussen autonome verordeningen en verordeningen die in medebewind worden vastgesteld.

Wel zegt de bepaling dat de raad deze taak uitoefent 'voor zover de bevoegdheid daartoe niet bij de wet ..... aan het college is toegekend'. Dat betekent dat de wetgever bij het opdragen van een taak (in medebewind) kan bepalen dat het college, en dus niet de raad, bij verordening invulling geeft aan de opgelegde verplichting. De algemene bevoegdheid tot regelstelling die art. 147 Gemeentewet toekent (attribueert) aan de raad kan dus door een specifieke wet worden doorbroken, als die wet het college uitdrukkelijk bevoegd maakt om de noodzakelijke uitvoeringsregels te stellen. Dat komt in de praktijk wel voor, al krijgt in de regel toch de raad de opdracht om bij verordening nadere regels te stellen.

Een tweede 'uitzondering' is dat de raad de bevoegdheid tot vaststelling van gemeentelijke verordeningen zelf kan overdragen aan het college. Dan spreken we wel van delegatie. Een echte uitzondering is dit niet, want de raad heeft immers zelf de regie over de overdracht. Bovendien stelt de Gemeentewet allerlei beperkingen aan die overdracht, zo blijkt uit art. 156. Als het gaat om verordeningen die afdwingbare plichten opleggen aan burgers, mag de raad slechts delegeren 'voor zover het betreft de vaststelling van nadere regels met betrekking tot bepaalde door de raad in de verordening aangewezen onderwerpen'. Bovendien moet de straf op overtreding van gemeentelijke verordeningen altijd door de raad zelf worden bepaald, zelfs als het college die verordening heeft vastgesteld.

Kortom: de raad gaat in beginsel over de verordeningen. Over de vraag welk orgaan de overige autonome taken uitvoert, is art. 147 lid 2 nog wat beslist: ook daartoe wordt de raad aangewezen. Het staat er zo: "De overige bevoegdheden, bedoeld in artikel 108, eerste lid, berusten bij de raad." En omdat art. 108, eerste lid aldus luidt: 'De bevoegdheid tot regeling en bestuur inzake de huishouding van de gemeente wordt aan het gemeentebestuur overgelaten', kunnen we daaruit afleiden dat de raad het bevoegde orgaan is als het gaat om de autonome bestuurstaken. Zowel de regelstelling in autonomie, als ook het bestuur in autonomie is met andere woorden een aangelegenheid van de raad.

Die algemene bevoegdheid tot bestuur in autonomie kent wel weer een belangrijke nuancering. Art. 160 Gemeentewet geeft namelijk aan, dat het college in ieder geval bevoegd is het dagelijks bestuur van de gemeente te voeren, tenzij bij of krachtens de wet de raad of de burgemeester daarmee is belast. Uit de rest van de bepaling krijgen we een beeld wat dat dagelijks bestuur zoal inhoudt. Het gaat daarbij om het voorbereiden en uitvoeren van beslissingen van de raad, het aansturen van de ambtelijke organisaties, het aangaan van privaatrechtelijke verbintenissen etc. Zoals hiervoor al werd geschetst is er dus zoiets als algemeen bestuur in autonome aangelegenheden, een bestuur dat aan de raad is toegekend, en dagelijks bestuur, dat bij het college berust.

Keren we terug naar art. 147, dan blijkt uit lid 3 dat in medebewind de verhoudingen anders liggen dan bij de uitoefening van autonome taken. Als het gaat om de nadere invulling van door het rijk of de provincie vastgestelde beleid en bestuur berusten de 'overige' bevoegdheden bij het college, voor zover deze niet bij of krachtens de wet aan de raad of de burgemeester zijn toegekend. 'Overig' moet zo worden begrepen, zo bleek hierboven al, dat het gaat om andere bevoegdheden dan het vaststellen van verordeningen, waarop lid 1 betrekking heeft. Het gaat ook niet over de categorie dagelijks bestuur, want die taak wordt immers in art. 160 al aan het college toegekend. We hebben het hier over de uitoefening van bevoegdheden in het kader van wat we algemeen bestuur in medebewind zouden kunnen noemen. Dat bestuur berust dus bij het college.

En zo zien we dat er binnen de gemeente dus bepaalde taken moeten worden verricht die we als volgt kunnen samenvatten:

- een wetgevende functie: er moeten verordeningen worden gemaakt
- een bestuurlijke functie: er moeten zeer uiteenlopende beslissingen worden genomen

Daarbij is taak- en bevoegdheidsverdeling tussen raad en college dan zo:

- de raad stelt in beginsel de verordeningen vast, tenzij .....
- de raad bestuurt in autonomie, daarin bijgestaan door het college als dagelijks bestuur
- het college bestuurt in medebewind, tenzij .....

Maar zijn dat dan alle taken van de gemeenteraad?

CONTROLE ALS TAAK, VERTEGENWOORDIGING ALS OPDRACHT

De Grondwet, noch de Gemeentewet dragen de raad op het college te controleren. Toch is dat onmiskenbaar een taak van de raad. Zoals al bleek uit de formulering van art. 147, kent de Gemeentewet vooral bevoegdheden toe om een bepaalde taak te kunnen uitvoeren, zonder deze taken zelf te benoemen. Dat geldt ook voor de controlerende taak van de raad. De Gemeentewet noemt allerlei middelen en bevoegdheden die de raad kan inzetten om het college in de tang te houden. In het kader van de dualisering is dat scala aan middelen, naar Haags voorbeeld, nog vergroot, bijv. door toekenning van een recht van onderzoek of door de introductie van rekenkamers die de raad door middel van onderzoek bijstaan in hun controlerende taak.

De verschillende controlemiddelen en -bevoegdheden maken geen onderscheid naar de taak die het college uitvoert. Of het nu gaat om regelstelling door het college in medebewind of het dagelijks bestuur in autonomie, de raad is altijd bevoegd om daarover vragen te stellen, inlichtingen te vorderen, verantwoording te vragen, onderzoek in gang te zetten of wat dan ook maar door de Gemeentewet en het reglement van orde wordt mogelijk gemaakt. Ook het opzeggen van vertrouwen in wethouders is niet afhankelijk van de vraag of het gaat om een autonome handeling van het college of een verplichte handeling in het kader van uitvoering van hogere regelingen of hoger beleid.

De invulling van die controlerende taak verschilt nogal per gemeente, zo weet ik inmiddels uit mijn ervaring als raads- en rekenkamerlid. Dat heeft sterk te maken met het vertrouwen dat de raad heeft in een college, maar is ook in belangrijke mate afhankelijk van de cultuur die in een gemeente is gegroeid. 'Zo doen we dat nu eenmaal' is een uitspraak die ik vaak heb gehoord. In sommige gemeenten zit de raad bovenop het college, in andere is de ruimte veel groter. De ene raad probeert het college zoveel mogelijk te sturen, de andere toetst vooral achteraf of het college de juiste dingen heeft gedaan. In de ene gemeente

wordt veel werk gemaakt van financiële controle, in de andere is er juist veel aandacht voor de juridische kwaliteit van de producten die de gemeente levert.

Het meest interessant is wel de controle 'aan de voorkant'. Daarmee bedoel ik dan de wens van de raad om het college richting te geven en als raad ook zelf mee te sturen. Controle dus in de zin van 'to control' en minder van het toetsen aan een eerder gestelde norm. Het is geen nieuw fenomeen dat na verkiezing van de raad de beoogde coalitiepartners, weer naar Haags voorbeeld, een soort regeerakkoord sluiten, soms zelfs onder leiding van een externe 'formateur'. De gemaakte afspraken worden meegegeven aan het nieuwe college en de controle bestaat dan uit het toetsen van de daden van het college aan dat akkoord. Zolang de afspraken uit het akkoord door het college worden nageleefd, heeft het college weinig te vrezen van de meerderheid van de raad.

Nieuwer is de poging die in sommige gemeenten wordt ondernomen om het college te binden aan een raadsakkoord. De bedoeling daarvan is om als raad bepaalde doelstellingen te formuleren waarvoor het gemeentebestuur zich collectief inzet en verantwoordelijk voelt. Het akkoord moet voorkomen dat er coalitie- en oppositiefracties ontstaan die vier jaar lijnrecht tegenover elkaar staan, waardoor er van die collectieve inzet en verantwoordelijkheid niets terecht komt. Idealiter zou het college zelfs moeten bestaan uit wethouders zonder directe binding met de fracties. Het is een hele andere invulling van de opdracht tot vertegenwoordiging van de lokale gemeenschap, waarbij die gemeenschap meer als een geheel wordt gezien en niet als bestaande uit verschillende groeperingen.

Voorstanders beschouwen het dualistische stelsel wel als voedingsbron voor deze invulling van de vertegenwoordigende functie van de raad. Dat is in zoverre opmerkelijk, dat de introductie van het dualisme toch vooral ook tot doel had de raad meer ruimte te geven om politieke verschillen te laten zien. Dat pluralisme zou de aantrekkelijkheid van de gemeentepolitiek kunnen vergroten. In beide benaderingen wordt de strikte scheiding tussen coalitie en oppositie doorbroken, maar bij een raadsakkoord komt daarvoor een streven naar eenheid in de plaats en bij de ontwerpers van het duale bestel stond juist versterking van het pluralisme voorop. De invulling van de opdracht om het volk te representeren verschilt in deze twee benaderingen dus aanzienlijk. In het laatste hoofdstuk van dit essay kom ik daar nog op terug.

TERUG NAAR DE ROLLEN VAN DE RAAD: KADERS STELLEN

Als ik de taken van de raad, zoals ze hierboven zijn onderscheiden, vergelijk met de rollen die bij de dualisering aan de raad zijn toebedeeld, dan zie ik overeenkomsten maar ook belangrijke verschillen. De controlerende en vertegenwoordigende taken/functies van de raad zijn vertaald naar een controlerende en vertegenwoordigende rol, de wetgevende en bestuurlijke taak van de raad hebben een dergelijke vertaling juist niet gekregen. Een vergissing is dat niet: het was immers de bedoeling van de dualisering om nieuwe

verhoudingen te creëren, waarbij het zwaartepunt van het bestuur bij het college zou komen te liggen en de raad meer als een toezichthouder op dat bestuur zou gaan fungeren.

Het lijkt erop dat het woord 'kaderstelling' in de plaats is gekomen voor de taken wetgeving en algemeen bestuur. Maar wat is kaderstelling dan precies? Naast de bevoegdheid om verordeningen vast te stellen zou je kunnen denken aan de instrumenten van de raad die ik in de vorige paragraaf heb geschaard onder de noemer 'to control'. Daarbij denk ik dan bijvoorbeeld aan het sluiten van een coalitie- of raadsakkoord. In dergelijke akkoorden bindt immers de (meerderheid van de) raad het college aan vooraf gestelde politieke kaders. Ik vermoed zelfs dat het verschijnsel raadsakkoord een rechtstreeks gevolg is van de introductie van het woord 'kaderstelling'.

Kaderstelling kan ook bestaan uit het doen van meer of minder raadsbrede uitspraken. De motie is daarvoor het meest geschikte instrument. In een motie kan de raad op betrekkelijk eenvoudige manier verzoeken doen, wensen uitspreken of doelen stellen. Met een beroep op het hoofdschap van de raad worden in moties ook vaak verplichtingen voor het college geformuleerd, maar bij de geïntroduceerde dualistische verhoudingen past het niet dat de raad het college iets kan voorschrijven. De wet zwijgt hierover en de literatuur is op dit punt niet eensluidend. In ieder geval wordt er in het Haagse model, dus op het niveau van de rijksoverheid, van uitgegaan dat een motie de regering niet kan binden.

Ook de vaststelling van de begroting zou je gemakkelijk onder het begrip kaderstelling kunnen scharen. De begroting geeft immers de financiële kaders aan waarbinnen het college moet blijven in de uitvoering van gemeentelijke taken. In vroegere literatuur werd de vaststelling van de begroting vaak als aparte taak van de raad genoemd, als een mengvorm van wetgeving en controle. Het woord kaderstelling is dan, als overkoepelend begrip, een mooi alternatief. Minder mooi is dan weer dat aan de indeling van de begroting in een programmabegroting en een productenraming veelal de consequentie wordt verbonden dat de raad zich met die raming zich niet (meer) zou mogen inlaten. Dat staat juist weer haaks op de controlerende rol van de raad.

Het begrotingsrecht wordt door de Gemeentewet uitgebreid gereguleerd, maar voor het overige is het opvallend dat de andere kaderstellende instrumenten zoals het coalitie- of raadsakkoord en de motie niet door de Gemeentewet worden genoemd. De wet geeft ook niet een set van bevoegdheden om de kaderstellende rol invulling te geven of waar te maken, zoals bij de controlefunctie van de raad wel het geval. Daardoor blijft het begrip kaderstelling iets 'luchtledigs' houden. We snappen wel zo ongeveer wat je eronder kunt verstaan, maar het is tegelijkertijd te vaag en te leeg om de positie van de raad aan op te hangen.

EEN BESTUURLIJKE ROL?

Het meest opvallend in de discussie over de rollen van de raad is wel, dat de functie 'besturen' helemaal uit het oog is verloren. Dat die functie wel degelijk bestaat en ook van groot belang is, kwam hiervoor al uitgebreid aan de orde. In autonomie is de raad het orgaan dat de kernbeslissingen moet nemen, maar ook in medebewind neemt de raad tal van besluiten waarmee rechten en plichten worden verschaft aan burgers of bedrijven. Juridisch gezien is de raad in die gevallen dan ook de verwerende partij, namelijk als het bestuursorgaan dat het besluit heeft genomen.

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden publiceerde eind 2018 een rapport onder de titel 'De bestuurlijke rol van de raad'. De eerste zinnen van de samenvatting van het onderzoek spreken voor zich: 'Raadsleden hebben een onhelder beeld bij de bestuurlijke rol van de raad. Er zijn raadsleden die vinden dat zij geen bestuurlijke rol hebben. De bestuurlijke rol ligt bij het college. Anderen vinden dat de bestuurlijke rol van de raad een soort overkoepelende rol is bij de kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol.' Van die drie rollen kaderstellen, vertegenwoordigen en controleren vindt overigens maar liefst 75% de vertegenwoordigende rol het belangrijkste, zo blijkt.

De cijfers maken duidelijk dat de meeste raadsleden geen volksvertegenwoordiger zijn geworden omdat ze zelf de lokale samenleving willen (be)sturen, maar omdat ze een bepaalde opvatting naar voren willen brengen. Als er bestuurd wordt, dan moet dat wel in overeenstemming met de wil van de lokale bevolking gebeuren, maar er is, anders dan in de Haagse politiek, kennelijk geen sterke neiging om zelf te sturen of mee te regeren. Het besturen wordt liever aan het college overgelaten. Daarmee wordt de positie van het dagelijks bestuur dan wel sterker dan bedoeld en erodeert het algemene bestuur dat van de raad verwacht mag worden.

Begrijpelijk is die rolopvatting natuurlijk wel. Het vraagt veel van raadsleden om bestuurlijke besluiten te nemen. Daarvoor ontbreekt vaak de kennis en de tijd om die kennis te vergaren. Het college bestaat uit fulltime bestuurders die zich laten bijstaan door professionele ambtenaren. Daar kan een raadslid normaal gesproken niet tegenop en het is ook de vraag of dat wenselijk is. Maar het betekent wel dat het college de volledige regie voert op wat er in de gemeente moet gebeuren en dat de input van de raad beperkt blijft tot het naar voren van opvattingen en observaties.

Je zou je erbij kunnen neerleggen dat dat dan maar zo moet zijn. Je zou ook kunnen proberen te werken aan vergroting van het bewustzijn, dat het lidmaatschap van de raad toch ook een 'bestuurlijk ambacht' is. Dat ambachtelijke komt in ieder geval niet tot uitdrukking in het nogal vrijblijvende gebruik van het woord 'rollen' en al evenmin in de drieslag vertegenwoordigen, kaderstellen en controleren. Besturen is een essentieel onderdeel van het raadswerk: een raad die zich daar niet van bewust is, maakt zichzelf afhankelijk van het college.

III. DE ROLOPVATTING DOOR RAADSLEDEN

Het is moeilijk te achterhalen op grond waarvan mijn opa zich zo'n 75 jaar geleden geroepen voelde om zich in de gemeentelijke politiek te begeven. Als administrateur op de coöperatieve melkfabriek had hij het druk genoeg, zou je zeggen, en van het lidmaatschap van de raad werd je niet rijk. Toen zeker niet. Het zal wel iets te maken hebben gehad met de wederopbouw na de oorlogsjaren en zeker ook met zijn bestuurlijke inslag: hij hield er wel van om dingen te regelen. Aanzien speelde wellicht ook wel een rol. In de dorpse gemeenschap had je als raadslid en zeker als wethouder een zekere status, al viel die in het niet bij die van de burgemeester, de dokter en het hoofd der school.

Als ik mezelf de vraag stel waarom ik mij heb gekandideerd, dan denk ik dat ik wat wilde gaan betekenen voor de lokale gemeenschap waar ik onderdeel van ben. De herindeling waarbij vier gemeenten werden samengevoegd en er zelfs nog een gedeelte van een vijfde gemeente werd toegevoegd, leek me een mooie aanleiding om politiek actief te worden. In mijn oorspronkelijke gemeente had ik al wel een beetje aan de gemeentelijke politiek geroken, als lid van de steunfractie en als participant in wat commissiewerk, maar heel warm ben ik daar toen niet van geworden. Later heb ik als lid van een provinciale rekenkamer enige ervaring opgedaan met het openbaar bestuur, maar dan toch vooral aan de zijlijn. Het moest er gewoon een keer van komen.

Door de grotere schaal maar ook door de overdracht van taken aan de gemeente, met name in het sociale domein, had ik de verwachting dat het type problemen dat in de nieuwe raad behandeld zou gaan worden van een wat andere orde zou zijn dan de plaatsing van een lantaarnpaal, de afsluiting van een weg of de subsidie voor een sportactiviteit. Dat de raad in die context ook zou veranderen in samenstelling en werkwijze, leek mij een niet al te gewaagde vooronderstelling. Voor een gedeelte zijn mijn verwachtingen wel uitgekomen, voor een ander gedeelte ook helemaal niet. Er staan soms hele abstracte kwesties op de agenda, maar het gaat niet minder vaak over hele concrete problemen waar de raad dan iets van moet vinden.

Bij de behandeling van die diverse agendapunten heb ik wel gemerkt, dat mijn collega-raadsleden, zowel in als buiten mijn fractie, een heel uiteenlopende kijk hebben op wat er van een raadslid verwacht mag worden. Ook wethouders hebben daar trouwens heel verschillende beelden bij, zo blijkt. De raadsleden die het college steunen hebben uiteraard een wat andere positie dan de oppositiefracties, maar ook los daarvan is het verschil in rolopvatting vaak groot. Op zich niet zo vreemd natuurlijk: de gemeentepolitiek is een beetje als het spelen van een schaakspel en binnen de regels van dat spel worden er per gemeente, per fractie en per raadslid zeer uiteenlopende zetten gedaan.

In dit laatste deel van mijn essay wil ik inzoomen op de rol opvatting van raadsleden. Hoe is het toch te verklaren dat het ene raadslid het raadswerk zo anders benadert dan de ander? Om niet te verzanden in een oeverloze of quasi-psychologische verhandeling wil ik, mede aan de hand van de rollen die hiervoor zijn beschreven, een onderscheid maken tussen twee aspecten van het raadslidmaatschap. Aan de ene kant het vertegenwoordigende aspect (de vertegenwoordigende rol), aan de andere kant de ambachtelijke kant van het 'vak' (kaders stellen, besturen en controleren).

STEM DES VOLKS: IN CONTACT MET DE BURGER

Voor veel raadsleden staat voorop dat zij volksvertegenwoordiger zijn en dus geacht worden de bevolking te representeren. De relatie tot de kiezer staat voor veel raadsleden centraal in hun handelen, maar de manier waarop kan nogal verschillen. Niet ieder raadslid geeft dezelfde invulling aan de vertegenwoordigingsopdracht. In grote lijnen zijn drie vormen van vertegenwoordiging goed herkenbaar, waarbij het voornaamste verschil zit in wat er nu precies wordt vertegenwoordigd:

- vertegenwoordiging van de lokale bevolking (de gehele bevolking)
- vertegenwoordiging van de eigen achterban (een deel van de bevolking)
- vertegenwoordiging van een politieke stroming (een partij of beweging)

Deze drie vormen sluiten elkaar zeker niet geheel uit, maar gaan wel uit van een verschillend beeld van de samenleving. Voor sommigen is de lokale bevolking een homogene eenheid, voor anderen juist een verzameling van uiteenlopende belangen en opvattingen. Dat verschil in benadering leidt uiteraard ook tot een verschil in de manier waarop raadsleden zich presenteren als vertegenwoordiger van die lokale gemeenschap.

Toen Thorbecke zo'n 150 jaar geleden vorm gaf aan het lokale bestuursmodel, was van partijvorming geen sprake. Het monistische verenigingsmodel dat ik eerder beschreef, paste daar goed bij. De gemeente werd als een vereniging bestuurd. De verkozen raadsleden dienden te beraadslagen en besluiten zonder last van (en zelfs zonder ruggespraak met) degenen die hen hadden verkozen en dat verbod van last staat ook nu nog met zoveel woorden in artikel 27 van de Gemeentewet. Raadsleden hadden met andere woorden een vrij mandaat en dat hebben zij nu nog steeds.

Door de opkomst van landelijke politieke partijen is dat model flink onder druk komen te staan. De rechtstreekse band tussen kiezer en gekozene is goeddeels doorbroken: de politieke partij kwam daartussen te staan, zowel inhoudelijk met een partijprogramma, als ook procedureel door een door de partij gestuurde selectie van kandidaten. In gemeenteraden, zeker in de grote steden, zijn partijverhoudingen ontstaan parallel aan de verhoudingen in Den Haag en met de dualisering zijn ook de formele verhoudingen naar

Haags voorbeeld gemodelleerd. Best begrijpelijk allemaal, zeker in het licht van schaalvergroting.

En toch lijkt dat dualismejasje niet helemaal te passen: het zit gewoon niet lekker. Dat komt vooral omdat op gemeentelijk niveau altijd weer nieuwe bewegingen ontstaan die zich specifiek richten op de problematiek die in de desbetreffende gemeente speelt. Dat is misschien zelfs wel het wezenlijke van gemeentepolitiek: burgers die lokale problematiek op de lokale agenda willen hebben. En zo zal zo'n raadslid de vraag wie hij of zij nu eigenlijk vertegenwoordigt, dan ook anders beantwoorden dan raadsleden die op de lijst van een landelijke politieke partij zijn gekozen.

In mijn nog korte carrière als raadslid heb ik inmiddels heel wat typen 'vertegenwoordiging' voorbij zien komen. Er zijn politieke groeperingen die heel bewust nauwe contacten onderhouden met de lokale bevolking en zich als spreekbuis beschouwen van de opvattingen die daar leven. Zij doen dat niet alleen tijdens de campagne rond de verkiezingen, maar gedurende de gehele raadsperiode. In die benadering ben je vooral een goed raadslid als je weet te verwoorden wat er in de samenleving leeft en er in slaagt die opvattingen in de raad te brengen.

Er zijn ook raadsleden die zich stevast beroepen op 'de burger'. Daarmee bedoelen ze niet in de eerste plaats de eigen kiezers, maar de bevolking als zodanig. Dat komt tot uiting in zinnen als 'de mensen begrijpen het niet meer', 'de burger staat in de kou', 'dat valt aan de kiezers niet uit te leggen' of 'wij komen op voor de gehele bevolking'. Daarbij wordt de bevolking als een eenheid ge(re)presenteerd, als gemeenschap tegenover de gemeente. Zo vertegenwoordigt het raadslid dus alle kiezers, ook al zal hij of zij de eigen achterban ongetwijfeld in het achterhoofd hebben.

Voor anderen betekent vertegenwoordiging vooral, dat bij het innemen van standpunten en het nemen van beslissingen zoveel mogelijk wordt teruggegrepen op het programma waarmee een partij de verkiezingen is ingegaan. De gedachte daarachter is dat de kiezer zijn stem heeft uitgebracht op een bepaalde partij vanwege de standpunten die in het programma zijn verwoord. En zo spreekt het raadslid dus via het partijprogramma namens de achterban, de 'eigen' kiezers, vanuit een specifiek gedachtengoed dat door die kiezers wordt gedeeld, maar zonder last of permanente ruggespraak.

Raadsleden die zich na hun verkiezing geheel vrij voelen om te handelen en te besluiten, zonder verdere afstemming met de partij of achterban, bestaan zeker ook. Het is een invulling van het vrije mandaat die zeker niet is verboden, maar veel politieke bewegingen zijn er niet blij mee en proberen er een stokje voor te steken. Fractiediscipline is daarvan een milde vorm, maar er zijn ook partijen die kandidaat-raadsleden een verklaring laten ondertekenen dat bij onenigheid het raadslid zijn zetel afstaat aan de partij. Dat laatste staat haaks op het vrije mandaat en is juridisch dan ook niet afdwingbaar.

Vertegenwoordiging kan ook het karakter van belangenbehartiging krijgen, waarbij een raadslid de positie van specifieke burgers of ondernemers verdedigt. Zeker in de lokale context zijn er situaties denkbaar waarbij een raadslid in die rol wordt gedrongen, bijvoorbeeld bij een bedrijfsverplaatsing in verband met een tracéwijziging of vergunningverlening aan een horecagelegenheid. Dat hoeft niet per definitie cliëntelisme te zijn waarbij diensten worden verleend aan bepaalde kiezers alleen om stemmen te winnen of zelfs in ruil voor een stem, maar het gevaar ligt altijd op de loer. Niet voor niets leggen raadsleden een eed of belofte af, waarin deze wijze van 'vertegenwoordiging' wordt afgezworen.

Met een beroep op representatie van de bevolking kan heel goed worden verdedigd, dat de raad als geheel een raadsakkoord sluit om daarmee de belangen van de burgers te behartigen. Maar met evenveel recht kan worden beweerd dat een door een coalitie gesloten meerderheidsakkoord het best tegemoet komt aan de wensen van de nu eenmaal politiek verdeelde bevolking. Al met al is het concept vertegenwoordiging toch wat complexer dan op het eerste gezicht verwacht en is het moeilijk om te spreken over goede of slechte vertegenwoordiging.

POLITIEK ALS AMBACHT: HET RAADSLIDMAATSCHAP ALS VAK

Het wezen van politiek is het streven naar en, als gevolg daarvan, het bereiken van voorgenomen doelen. Vertegenwoordiging moet met andere woorden ook ergens toe leiden. Dat vergt van raadsleden het vermogen om niet alleen opvattingen te hebben en naar voren te brengen, maar ook om de middelen te vinden om aan die opvattingen gevolg te geven. Dat vereist een zeker vakmanschap, dat niet per definitie aanwezig is en dat ook niet iedereen zich zomaar eigen weet te maken.

Met de dualisering is het arsenaal aan middelen waarover de raad kan beschikken bij de controle van het college aanzienlijk uitgebreid. Door middel van vragen, interpellaties, onderzoek door de rekenkamer of enquêtes kan de raad de informatie verkrijgen die nodig is om greep te krijgen en te houden op het gemeentelijk bestuur. Via debatten, moties, amendementen, het afdwingen van toezeggingen kan dat bestuur in een bepaalde richting worden geduwd. De dreiging van het opzeggen van vertrouwen dwingt het college rekening te houden met de opvattingen van de raad.

Of het de raad lukt om invloed uit te oefenen, is uiteindelijk afhankelijk van de vraag of een meerderheid kan worden gevonden voor het standpunt dat wordt ingenomen.

Coalitiepartijen hebben het wat dat betreft makkelijker dan fracties die in de oppositierol zitten. Binnen de coalitie zijn de mogelijkheden om de richting van het gemeentelijk bestuur te bepalen aanzienlijk groter dan daarbuiten. De oppositie zal het moeten doen met de middelen die de Gemeentewet geeft, coalitiefracties kunnen makkelijker achter de

schermen het overleg zoeken met de bevriende wethouders. Daar doet de dualisering niets aan af.

Wat oppositiefracties wel kunnen doen, is draagvlak zoeken voor hun opvattingen voordat een bepaald punt in de raad wordt besproken. Dat blijkt vaak effectiever dan het debat blanco in te gaan en rekenen op de kracht van de eigen argumentatie. In mijn beleving komt het betrekkelijk weinig voor dat standpunten worden bepaald nadat een debat in de raad heeft plaatsgevonden. Dat kan met onvermogen of politieke halsstarrigheid te maken hebben, maar er is ook vaak te weinig tijd om tot een uitwisseling van standpunten en het sluiten van compromissen te komen. Daarbij is zeker ook van belang welk vergadermodel wordt gehanteerd.

Over de vraag op welke manier politiek moet worden bedreven, wordt heel verschillend gedacht, zo blijkt. Dat is iets van alle tijden. Niet iedereen is even enthousiast (meer) over het sluiten van coalitieakkoorden, waarbij een vaste meerderheid tegenover een minderheid van verschillende politieke kleuren komt te staan. Voor het bereiken van de doelen van die meerderheidspartijen is het zeker een effectief middel en het bevordert ook de stabiliteit van het gemeentebestuur, maar voor het politieke debat is het dodelijk. De meerderheid zal de vastgelegde standpunten niet snel ter discussie stellen, waardoor de oppositie zo goed als buitenspel staat.

Eerder al kwam de gedachte van een raadsakkoord aan de orde. Die gedachte houdt niet alleen verband met een bepaalde visie op wat vertegenwoordiging is, maar gaat er ook vanuit dat het mogelijk moet zijn om zeer uiteenlopende visies op één lijn te brengen en te houden. Dat lijkt een haast onmogelijke opgave. Het is bovendien de vraag of op die manier wel recht wordt gedaan aan verschuivingen die bij verkiezingen teweeg worden gebracht. De vorming van een coalitie is vaak een loterij, maar toch ook ingegeven door de gedachte dat recht moet worden gedaan aan de uitslag van de verkiezingen. We kennen op lokaal geen gekozen bestuur, dus de vertaling van politieke diversiteit moet in de raad plaatsvinden.

Uit het rapport 'Om de controle door de raad' blijkt, dat van de middelen die de Gemeentewet geeft om controle te kunnen uitoefenen maar zeer beperkt gebruik wordt gemaakt. Dat heeft enerzijds te maken met onbekendheid met het bestaan van die middelen en de effecten van het mogelijke gebruik, maar ook met het feit dat sommige middelen niet zo geschikt lijken voor gebruik in een gemeentelijke context. Typische 'dualiseringsmiddelen' zoals het houden van een enquête worden amper ingezet en van rekenkameronderzoek wordt lang niet overal de waarde ingezien, zo blijkt.

Opmerkelijk is dat allemaal wel. Het politieke spel wordt overal gespeeld, maar vaak met beperkte middelen en zonder grondige kennis van de spelregels. De vraag is vooral hoe erg dat is. Ook zonder de inzet van alle middelen kun je immers je doelen bereiken en daar gaat het in de politiek toch in hoofdzaak om. Om de vergelijking met het schaakspel nog maar

eens te trekken: je hoeft geen grootmeester te zijn om een leuk potje te kunnen schaken en als je tegenstander niet veel beter is, kun je ook zonder grondige kennis best aan het langste eind trekken.

Maar politiek vakmanschap is niet alleen de bekwaamheid het spel te kunnen spelen, het vermogen de eigen programmapunten te realiseren of de tegenstander te verslaan. Het gaat het er ook om dat beslissingen worden genomen die voor de gemeenschap als geheel 'de beste' zijn. Op dat vakmanschap heb ik in dit essay de nadruk willen leggen. Op het hoofd van de gemeente rust de taak om namens de gemeenschap de kwaliteit van besluitvorming te bewaken, soms door kaders te stellen aan het college, soms door zelf te besturen en soms door het college te controleren. Dat is de 'hoofdrol' van de raad en dat is wat burgers van de raad mogen verwachten.

Het wrede van de politiek is, dat politici veelal niet worden verkozen of herkozen omdat ze die hoofdrol zo goed spelen. Voor verkiezingen zijn hele andere dingen van belang, zoals zichtbaarheid, populariteit en/of het boeken van politieke successen. Het zij zo; het is nu eenmaal niet altijd makkelijk om de hoofdrol te spelen. Maar net als mijn opa ben ik trots dat ik die rol mag vervullen, al verwacht ik niet dat er ooit naar mij zal worden gezwaaid zoals destijds naar hem. Of dat met rolopvatting te maken heeft, durf ik niet te zeggen. Ik troost me maar met de gedachte dat de tijden simpelweg zijn veranderd.

Han Warmelink

16 november 2019

Over de auteur

Han Warmelink is raadslid in de gemeente Westerkwartier en voorzitter van de rekenkamercommissie van de stad Groningen. Zijn belangstelling voor politiek, bestuur en gemeente heeft een juridisch-theoretische achtergrond. Als docent en onderzoeker Staatsrecht heeft hij zowel zichzelf als vele anderen wegwijs gemaakt in de theorie en later ook de praktijk van het openbaar bestuur. Aanvankelijk vooral op het niveau van de rijksoverheid, na een benoeming in de Noordelijke Rekenkamer ook provinciaal en de laatste jaren specifiek gemeentelijk. Eerder schreef hij praktijkgerichte brochures en handleidingen voor de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Nederlandse Vereniging voor Rekenkamers en verrichtte onderzoek voor onder andere het ministerie van BZK en de gemeenteraad van Amsterdam.

Dit essay is gepresenteerd door de auteur bij gelegenheid van de algemene ledenvergadering van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden en Raadsacademie op 16 november 2019 in Breda. Dit essay is uitgevoerd in opdracht van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden in het kader van de Democratieagenda van de vereniging die erop is gericht om de rol van de raad en positie van raadsleden te versterken. Dit project is uitgevoerd met ondersteuning van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Vormgeving voorpagina: Henk Wals, Lauwers-C

Nederlandse Vereniging voor Raadsleden
Postbus 30435
2500 GK Den Haag
Tel: (070) 37 38 195
www.raadsleden.nl
info@raadsleden.nl

Nederlandse Vereniging
voor Raadsleden

‘HOUD HET DICHTBIJ’

‘HOUD HET DICHTBIJ’

30 GEMEENTERAADSLEDEN
OVER HUN AMBT

Nederlandse Vereniging voor Raadsleden
Laurens van Voorst

Nederlandse Vereniging
voor Raadsleden

Postbus 30435
2500 GK Den Haag
info@raadsleden.nl
070 3738195

‘HOUD HET DICHTBIJ’

30 GEMEENTERAADSLEDEN
OVER HUN AMBT

Over de auteur

Laurens van Voorst (1960) is communicatieadviseur, moderator, gemeenteraadslid en publicist. Hij schreef eerder *‘De democratie van de straat’* over politieke burgerparticipatie en *‘Bijvoorbeeld Hart’* over campagnevoeren voor lokale verkiezingen.

Over de uitgever

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden stelt zich ten doel om raadsleden en gemeenteraden sterk en krachtig in positie te krijgen onder het motto ‘Een sterke raad doet er toe’.

Copyright © 2019
Nederlandse Vereniging
voor Raadsleden

ISBN 978-90-9032423-4
Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, door middel van
druk, fotokopieën, geautomatiseerde
gegevensbestanden of op
welke andere wijze ook zonder
voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

‘HOUD HET DICHTBIJ’

30 GEMEENTERAADSLEDEN
OVER HUN AMBT

Auteur Laurens van Voorst

**Omslagontwerp,
vormgeving binnenwerk
en fotografie** Sjors Obbens,
Communicatielabel

Druk Dekkers van Gerwen

**Nederlandse Vereniging
voor Raadsleden**

Postbus 30435
2500 GK Den Haag
info@raadsleden.nl
070 3738195

Voorwoord

‘Houd het vooral dichtbij’, is het advies van een van de dertig gemeenteraadsleden in dit boekje. Het citaat is gepromoveerd tot titel van deze bundel met interviews. Het geeft immers de kern aan van het werk van raadsleden: het is de meest dichtbij vorm van de geïnstitutionaliseerde democratie in Nederland.

De gemeenteraadsleden zijn feitelijk het algemeen bestuur van de overheid die het meest nabij is en ook alsmaar meer taken en verantwoordelijkheden krijgt. Het belang van het werk van raadsleden is dan ook bijna niet te overschatten.

En ondertussen zijn de gekozen ‘leidinggevers’ leken. Zonder dat ze daar wat voor diploma dan ook voor hebben behaald, besluiten ze over begrotingen die soms oplopen tot honderden miljoenen euro’s, over

de zorg en hulp aan kwetsbare inwoners, over de ondersteuning van de lokale economie, over woningbouw, duurzaamheid, de huisvesting van scholen, verkeer, cultuur en nog diverse andere onderwerpen die ingrijpen in de levens van inwoners. Ze doen dat werk namens die inwoners, terwijl ze tegelijkertijd zonder last en ruggenspraak opereren. Die combinatie zorgt voor een bijzonder spanningsveld.

In dit boekje vertellen dertig raadsleden hoe hen dat afgaat. De getuigenissen vormen samen een eerbetoon aan de steunpilaren van de lokale democratie en inspireert lezers hopelijk om zich aan te sluiten bij de ruim 8.000 gemeenteraadsleden.

Elk interview heeft een ander thema. Veel thema’s zijn bij raadsleden in de schoot geworpen door de interviewer en soms zijn

ze aangedragen door de geïnterviewde. De interviews gaan onder meer over de formele taken van het raadswerk, de kiezersgunst, oppositie voeren, deelgenoot zijn van de coalitie, een landelijk of juist een lokale partij vertegenwoordigen, idealisme, cliëntelisme, lang meelopen, nieuw zijn, integriteit, lid zijn van een grote fractie of juist alles alleen moeten doen.

De schrijver en uitgever, de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, hebben gepoogd om alle seksen, provincies, leeftijden en politieke stromingen evenredig en dus eerlijk te presenteren. Dat is redelijk gelukt, al kregen we zo nu en dan nul op rekest.

Hoe dan ook: samen geven ze, dunkt ons, een goed beeld van wat er in de hoofden en harten van gemeenteraadsleden omgaat. Het is een beeld van oprecht betrokken dames en heren

die het beste voorhebben met hun stad, dorp, gemeente en met de lokale democratie. En die het verder over heel veel zaken met elkaar oneens zijn.

En zo hoort het ook.

Bahreddine Belhaj
voorzitter Nederlandse Vereniging
voor Raadsleden

Henk Bouwmans
directeur Nederlandse Vereniging
voor Raadsleden

Laurens van Voorst
auteur

Inhoud

- 4 **Voorwoord**
- 8 **Ahmet Kaya** *Deventer*
wat vooraf ging
- 10 **Wilma Heijkoop** *Barneveld*
cliëntelisme
- 12 **Charles de Haas** *Midden-Drenthe*
kaders stellen
- 14 **Reinier Mulder** *Zwolle*
volksvertegenwoordiger
- 16 **Anne Belt** *Leusden*
ideologie
- 18 **Rianneke Mees-Huijbers** *'s-Hertogenbosch*
permanente campagne
- 20 **Jaap Willem Eijkenduijn** *Goeree-Overflakkee*
integriteit
- 22 **Elise Braat** *Alphen a/d Rijn*
oppositie
- 24 **Robert Bosch** *Voorst*
coalitie
- 26 **Aijiththan Loganathan** *Roermond*
jongeren in de raad
- 28 **Antoon Peppelman** *Bronckhorst*
ex-wethouder
- 30 **Helma Schippers-van Rhee** *Waddinxveen*
lekenbestuur
- 32 **Hans Haze** *Midden-Groningen*
gemeentelijke fusie
- 34 **Bert Korendijk** *Schiermonnikoog*
een kleine raad
- 36 **Thijs Wetermans** *Echt-Susteren*
controleren
- 38 **Freddy Grin** *Lelystad*
met veel fracties
- 40 **Ruud Visser** *Zeewolde*
de eenmansfractie
- 42 **Jonathan Vrijman** *Barendrecht*
een grote fractie
- 44 **Pauline Wittebol** *Heiloo*
samenwerken in de raad
- 46 **Conny de Laat** *Culemborg*
de inwoners
- 48 **Johan van Gerwen** *Meerijstad*
de fractievoorzitter
- 50 **Corrie Jansen** *Nunspeet*
kennis vergaren
- 52 **Angelique Duijndam** *Vlissingen*
Debatteren
- 54 **Michel van Elck** *Rotterdam*
bedreigingen en verwensingen
- 56 **Barend Tensen** *Katwijk*
het aanzien van de politiek
- 58 **Renate van Maaren** *Gorinchem*
de lokale partij
- 60 **Jeanine Visser** *Alkmaar*
de landelijke partij
- 62 **Jaimy van Dijk** *Brunssum*
gezelligheid
- 64 **Hetty Heeling** *Assen*
de griffie
- 66 **Petroesjka Sterk** *Middelburg*
de toekomst

NAAM **AHMET KAYA**
PARTIJ **DENK**
GEMEENTE **DEVENTER**
THEMA **WAT VOORAF GING**

‘Morele plicht groeide’

“Politiek heeft me altijd al geïnteresseerd en dat werd sterker toen ik de 20 passeerde, trouwde en kinderen kreeg. Daardoor groeide bij mij de morele plicht om iets voor de samenleving te doen. In mijn geval: om politiek actief te worden. Ik heb in die tijd diverse partijen benaderd. Dat deed ik met het idee om niet alleen lid te worden, maar ook daadwerkelijk aan de slag gegaan.

“Die zoektocht leverde destijds weinig op. Ik voelde me bij geen enkele partij echt thuis. Dat gevoel werd later sterker – hoewel ik in dit land geboren ben, begon ik me niet meer op mijn gemak te voelen in Nederland. Mijn vrouw en ik hebben een tijd lang heel serieus overwogen om met onze kinderen te emigreren. Het had te maken met de landelijke politieke ontwikkelingen, maar ook met wat er in mijn omgeving gebeurde. Dat ik verantwoording moest afleggen als extremisten ergens op de wereld een aanslag hadden gepleegd.

“Uiteindelijk heb ik me aangesloten bij DENK. Tip voor de andere partijen die me nog steeds folders en nieuwsbrieven sturen: niet meer doen, ik ben al voorzien.

“De weg naar een raadzettel begon met een sollicitatie en een heel professioneel selectieproces. Vervolgens ben ik in contact gebracht met andere leden in Deventer en bouwden we een stevig team op. Omdat ik zelf de politiek al lang volgde, wist ik gelukkig al veel van de inhoud van het raadswerk. En mijn bijdragen aan de landelijke verkiezingscampagne van onze partij zorgde ervoor dat ik ook redelijk goed wist hoe je zoiets lokaal aanpakt.

“We hadden een beter resultaat verwacht, maar met onze ene zetel ben ik tevreden. Zoals ik al helemaal niet ontevreden ben over het raadswerk zelf. We hebben vriend en vijand verrast met onze werkwijze, inzet en resultaten. Enkele moties zijn zelfs unaniem aangenomen.

“Met een actief team leggen we zo de basis voor succes in de toekomst. Hoewel onze partij vanzelfsprekend mensen met een migratieachtergrond vertegenwoordigt, zijn we er voor iedereen in Deventer die zich niet gehoord voelt. Dat worden in 2022 dus vier zetels.”

NAAM **WILMA HEIJKOOP**
PARTIJ **CHRISTENUNIE**
GEMEENTE **BARNEVELD**
THEMA **CLIËNTELISME**

‘Houd het dichtbij’

“Mijn motto is ‘Houd het dichtbij’. Ik werk graag met korte lijntjes en kleinschalig. Dat verhoogt de betrokkenheid. Mijn inmiddels overleden schoonmoeder is de laatste maanden van haar leven op maar liefst zeven locaties verpleegd. Daar maak ik me druk om. Want dat moet toch echt anders kunnen. Dit was voor mij één van de redenen om me verkiesbaar te stellen voor de gemeenteraad.

“Een ander voorbeeld: ik ben onlangs benaderd door iemand die tegen belemmeringen opliep bij het aanvragen van een invalidenparkeerplaats. Dat is een aanleiding om te bezien of dat niet handiger en vriendelijker kan. Maar wat ik natuurlijk niet doe: voor die persoon die aanvraag regelen. Dat zou cliëntelisme zijn. Daar moet je als gemeenteraadslid ver van blijven. Wel kan ik vragen of dit vaker voorkomt en hoe dit beter geregeld kan worden.

“Of dat moeilijk is? Nee. Ik zit sinds 2014 in de raad en ben nog nooit gestuit op individuele belangenbehartiging. Cliëntelisme is onacceptabel, maar tegelijkertijd hebben raadsleden wel belang bij signalen van burgers. Als mensen er niet uitkomen met de gemeente,

laat ik het doorgaans bij advies en verwijzen. Ik ga niet voor ze bellen, maar vertel ze dat ze zelf de gemeente moeten benaderen. Ik verdiep me wel in individuele cases. Een poos terug tipte een meneer me: hij kende een vrouw die onder het bestaansminimum zou leven en vroeg of de gemeente daar niks aan kon doen. Dan zoek ik die vrouw op. Overigens bleek het anders te zitten, want de dame kreeg haar inkomen aangevuld tot bijstandsniveau. En kreeg hulp van burens. Ik heb haar ook gewezen op de steun die bijvoorbeeld de kerk kan geven.

“Met cliëntelisme is het zoals met de combinatie van het raadswerk met ander werk of maatschappelijke functies: je hebt veel aan individuele contacten met inwoners en je hebt ook veel aan de kennis die je in je dagelijks werk opdoet – maar tegelijkertijd moet je strikte lijnen trekken. Ik heb in het onderwijs gewerkt en dat maakt dat ik goed uit de voeten kan binnen die portefeuille. Van belangenverstrengeling is in dit geval geen sprake en de kennis komt van pas. Wat die belangenverstrengeling en het cliëntelisme betreft: zolang je je op het publieke belang richt, is er niks aan de hand.”

NAAM **CHARLES DE HAAS**
PARTIJ **GEMEENTEBELANGEN SMILDE BEILEN WESTERBORK**
GEMEENTE **MIDDEN-DRENTHE**
THEMA **KADERS STELLEN**

‘Kaders komen van de raad’

“De positie van de gemeenteraad is er sinds de invoering van het dualisme niet beter op geworden. Het heeft er in onze gemeente toe geleid dat de coalitie een gesloten front vormt en dat de oppositie zelden of nooit de kans krijgt iets binnen te halen. Erger: het wordt hier beschouwd als een blamage als een Collegevoorstel geen meerderheid krijgt. En dus krijgt elk Collegevoorstel die meerderheid.

“In mijn optiek zouden raadsleden kaders moeten meegeven, nog voor de kadernota wordt gemaakt. Nog voor het College wat dan ook op papier heeft gezet, zouden de fracties hun wensen moeten meegeven. Waarna die kadernota de aanleiding is voor boeiende algemene beschouwingen. In onze gemeente is het coalitieakkoord de basis voor de kadernota en de begroting. De algemene beschouwingen worden gehouden naar aanleiding van de conceptbegroting en zorgen zelden voor een verrassing.

“Vanwege deze ervaringen ben ik voorstander van een raadsprogramma en van wethouders van buiten. Dan heeft de raad haar handen vrij om elke voorstel inhoudelijk te beoordelen. Ook moeten College en fracties dan voor elk voorstel meerderheden zoeken. Dat verbetert het democratische gehalte van de politieke besluitvorming en van de kwaliteit van de besluiten. Een voorstel krijgt de meerderheid als we het goed vinden en niet omdat ‘we’ nu eenmaal lid van de coalitie zijn.

“Ik zit nu 27 jaar in de gemeenteraad en heb alleen ervaring in de oppositie. Dat ik het volhoud, is te danken aan de fijne fractie waarin ik mag werken en de respons die we krijgen uit de lokale samenleving. Maar in 2022 stopt het voor mij. Ik ben dan 76, tijd voor jongeren om het stokje over te nemen. En om te blijven proberen om de lokale democratie te verbeteren.”

‘De mensen van hier ken ik’

“Van de drie rollen die een raadslid heeft (kaders stellend, controlerend, volksvertegenwoordigend, red.), vind ik die van volksvertegenwoordiger toch wel het mooist. Het is de reden dat ik nergens anders raadslid zou kunnen zijn dan in Zwolle, in mijn stad. Ik kan geen ander volk vertegenwoordigen, dan dit volk. Want de Zwollenaren ken ik en daar voel ik me mee verbonden.

“Het is belangrijk dat raadsleden een uitgesproken visie hebben. ‘Wat het volk wil, dat gaan we doen’, daar sta ik ver vanaf. Er zit een filter tussen wat het volk wil en wat er gebeurt en dat is de ideologie van de raadsleden. Die van mijn partij wordt, zo blijkt uit de uitslag van verkiezingen, gedeeld door elfduizend Zwollenaren. Dat is fijn. En het kan een volgend keer weer anders zijn.

“We willen in Zwolle achtduizend nieuwe woningen bouwen. Dat is een enorme opgave. Tegelijkertijd hebben we besloten dat we niet in het buitengebied gaan bouwen. Het gevolg is dat nieuwe woningbouw ten kosten gaat

van bepaalde elementen in de stad. Dat leidt tot weerstand. En dus trek ik de wijken in, leg ik mijn oor te luister, toets ik mijn visie met die van de mensen die ik spreek – waarbij ik trouwens bij voorkeur naar de wijken ga waar mijn partij weinig aanhang heeft. Anders is het wel heel gemakkelijk. Ik roep mensen op om te vertellen wat ze willen en vinden. Maar ik doe ook aan verwachtingsmanagement. Dat uiteindelijk de raadsleden zelf hun afweging maken. Ik vertel ze wat ik met hun inbreng doe.

“Ik ben meer buiten het gemeentehuis dan erbinnen. Twee werkbezoeken per week leg ik af. Daarbij toets ik steeds de visie van mijn fractie met die van wat de mensen in de stad vinden. Het is bij de verkiezingen aan de inwoners om te laten weten wat ze ervan vinden. Bij de laatste verkiezingen waren ze redelijk tevreden, want we werden de grootste fractie en mochten vervolgens twee wethouders leveren. Als we het niet goed doen, dan hoor ik dat graag tussendoor én mogen de Zwollenaren dat in 2022 tijdens de verkiezingen laten zien.”

NAAM **REINIER MULDER**
PARTIJ **CHRISTENUNIE**
PLAATS **ZWOLLE**
THEMA **VOLKSVERTEGENWOORDIGER**

NAAM **ANNET BELT**
PARTIJ **SP**
GEMEENTE **LEUSDEN**
THEMA **IDEOLOGIE**

‘Soms kom je er niet uit’

“Voor mij is het zo logisch als wat dat je als raadslid handelt vanuit een ideologisch fundament. Alle partijen in onze gemeenteraad doen dat trouwens. Tot 2014 zat er ook een lokale partij in de raad. Nu niet meer. Die partij was erg actief, kwam op voor de belangen van inwoners en roerde de trom flink – maar van een ideologisch fundament was geen sprake. Geen idee of dat heeft bijgedragen aan de opheffing van de partij, maar het zou me niet verbazen.

“Zo nu en dan klinken er oproepen om er toch maar vooral in gezamenlijkheid uit te komen. De Leusdense maat, noemen we dat hier. Maar als je vanuit verschillende fundamenteën of ismes naar een thema kijkt, dan kómt je er soms gewoon niet uit. En dat is niet erg. We hoeven het niet met zijn allen eens te zijn. Sterker nog, dat lijkt me onwenselijk.

“De ideologie van de SP is helder. De menselijke maat staat centraal. Voor mensen met weinig geld bijvoorbeeld. Vanuit die gedachte hebben we de gemeentelijke begroting bekeken en vanuit die gedachte stelden we vast dat wij

andere keuzes zouden hebben gemaakt. En dus stemden we tegen die begroting – een logisch gevolg van onze ideologie.

“Ik vind het fijn dat de andere landelijke partijen in onze gemeenteraad net zo herkenbaar zijn. We weten waar de VVD voor staat en we horen hier een echt VVD-geluid. Zo hoort het ook. Al moet ik wel zeggen dat lokale afdelingen van landelijke partijen zo nu en dan standpunten hebben die afwijken van die van hun partijgenoten in de Tweede Kamer. Zo stemde de VVD hier in met een motie met betrekking tot het kinderpardon. Hoe dat komt? Lokale raadsleden staan meer met hun poten in de klei, hebben meer direct contact met mensen. En ervaren soms dat landelijk beleid voor inwoners niet goed uitpakt.

“Tot de verkiezingen hadden we hier een college zonder VVD en CDA en die partijen doen nu wel mee. Dat verschil is merkbaar. Je ziet de grondhouding van die partijen terug in het beleid. En hoewel ik met dat beleid vaak niet gelukkig ben, geldt ook hier dat het goed is. Een partij, landelijk of lokaal, kan niet zonder ideologie.”

'Verantwoording afleggen'

“Onze fractie communiceert intensief. Je zou het een permanente campagne kunnen noemen, maar dan lijkt het alsof het om reclame voor de partij te doen is. Waar het vooral om gaat, is dat we verantwoording afleggen, dat we willen laten weten wat we doen. Maar net zo belangrijk: we willen met mensen in gesprek.

“Sociale media zijn daarbij heel handig. Je kunt een stukje plaatsen over wat de mening van je fractie is, maar je kunt ook vertellen wat er aan de hand is en vragen wat mensen ervan vinden. Uitnodigen tot reactie dus. Dat werkt. En natuurlijk krijg je dan ook negatieve reacties. Laatst nog, met een bericht over ons plan voor de verplichting van het gebruik van statiegeldbekers bij evenementen. Maar dat is niet erg. Integendeel, het is fijn om te discussiëren. Van ronduit lompe mensen op sociale media, waar je zo vaak over hoort, heb ik persoonlijk trouwens nog nooit last gehad.

“Het effect van sociale media moet je trouwens niet overschatten. Er zijn zoveel

mensen die niks doen met Twitter, Facebook of Instagram. Bijvoorbeeld omdat ze dat alweer beu zijn. Daarom geven we ook een digitale nieuwsbrief uit. Hoe we aan de mailadressen komen? Via onze website. Maar we verzamelen ze ook als we mensen ontmoeten. Want dat is misschien nog wel een van de meest belangrijke vormen van communicatie: eropuit trekken, naar bijeenkomsten gaan. We zijn ook niet te beroerd om een foldertje of flyer in een bepaalde buurt te verspreiden, als er daar wat speelt.

“Ik kom uit de journalistiek en je zou denken dat mijn fractie daardoor in de communicatie een voordeel heeft. Maar dat valt mee hoor. Ik zie om me heen dat andere fracties ook bedreven zijn in het schrijven van stukjes of het benaderen van de lokale pers. Mijn journalistieke achtergrond helpt me wel bij het verzamelen van informatie en vervolgens het bepalen van een standpunt. Goede vragen stellen, effectief onderzoek doen – dat soort werk.”

NAAM **RIANNEKE MEES-HUIBERS**
PARTIJ **DE BOSSCHE GROENEN**
GEMEENTE **'S-HERTOGENBOSCH**
THEMA **PERMANENTE CAMPAGNE**

NAAM **JAAP WILLEM EIKENDUIJN**
 PARTIJ **PVDA**
 GEMEENTE **GOEREE-OVERFLAKKEE**
 THEMA **INTEGRITEIT**

‘Lastig? Nee hoor’

“Ien Dales zei het al: een beetje integer bestaat niet. Zeker als volksvertegenwoordiger moet je zuiver zijn. Transparant ook. Mensen moeten kunnen controleren wat je doet. In onze gemeente komt een keer per jaar een externe deskundige met de raad sparren over het thema integriteit. Dat doen we dan aan de hand van casuïstiek. Dan blijkt dat niet iedereen op dezelfde wijze omgaat met het onderwerp.

“Ik ben er heel precies in. Ik verlaat de raadzaal als er wordt gedebatteerd over een onderwerp waar ik bij betrokken ben vanwege een nevenfunctie of privésituatie. Ik woon in een woonboot en dus praat ik niet mee over de waterverordening. Ik ben voorzitter van een stichting die door de gemeente wordt gesubsidieerd. Daarover zwijg ik dus. En ja, dat doe ik ook in de fractievergadering. Lastig? Nee hoor.

“Raadsleden zijn nogal eens maatschappelijk actief en dat is goed. Daardoor hebben ze voeling met de lokale samenleving en daardoor hebben ze kennis. Tegelijkertijd staan die activiteiten dus vaak deelname aan debatten en besluitvorming in de weg. Een dilemma op dat gebied: stel, het gaat over de situatie in een van de veertien dorpen van onze gemeente en ik woon in dat dorp. Ben ik dan goed ingevoerd en dus de juiste persoon om hierover het woord te voeren? Of is er sprake van verstrengeling van belangen?

“Ien Dales mag dan gelijk hebben met haar vaststelling dat een beetje integriteit niet bestaat, het betekent niet dat het altijd eenvoudig is om te bepalen wat kan en wat niet kan.”

NAAM **ELISE BRAAT**
PARTIJ **VVD**
GEMEENTE **ALPHEN AAN DEN RIJN**
THEMA **OPPOSITIE**

‘Een goede leerschool’

“Voor mijn partij was het misschien even wennen dat we bij de laatste verkiezingen van de coalitie verhuisden naar de oppositie. Voor mij persoonlijk niet. Als nieuweling in de raad denk ik dat de oppositie ook een goede leerschool kan zijn. Je leert namelijk al snel wat er nodig is om succes te boeken: samenwerken.

“Is het voor je zichtbaarheid beter om er met gestrekt been in te gaan? Daar geloof ik niet zo in. Ik zie het om me heen zo nu en dan wel gebeuren, maar daarmee bereik je naar mijn idee meestal minder. Daar komt bij dat je inwoners ook kunt vertellen wat er dankzij jouw inzet, en via een goede samenwerking is bereikt. Ook op die manier kun je dus zichtbaar zijn.

“Ik doe mijn raadswork vanuit de gedachte dat alle raadsleden oprecht het beste willen voor de gemeente en haar inwoners. Als je daarvanuit gaat, is het gemakkelijker om de samenwerking te vinden, zelfs met partijen die ideologisch

verder van jouw partij af staan. Zelf heb ik mee mogen werken aan een amendement waarmee we het beleid rond de jeugdzorg hopen te verbeteren, en dat we namens de bijna voltallige oppositie konden indienen. De coalitiepartijen hadden een eigen wijzigingsvoorstel. Tijdens een schorsing zijn we in staat gebleken om deze in elkaar te schuiven. Op zo’n moment kan bij de presentatie misschien niet iedereen vooraan staan, maar zeg nou zelf: om te scoren heb je meestal ook een assist nodig.

“We krijgen echt dingen voor elkaar. Omdat we investeren in goede contacten met raadsleden van andere partijen. We bespreken waar we mee bezig zijn, luisteren en zoeken naar overeenkomsten en gedeelde belangen. Die zijn er namelijk vaak wel. Want hoe verschillend partijen ook mogen denken over bepaalde onderwerpen, zoals de jeugdzorg, we willen uiteindelijk allemaal het beste voor onze gemeente en haar inwoners.”

‘Neem initiatief’

“Toen ik vijf jaar geleden in de gemeenteraad kwam, verheugde ik me vooral op de debatten. Bij de voetbalclub kennen ze me als iemand die graag zijn mening verkondigt en andere uitdaagt. Maar dat viel in de raad toch wat tegen. Het bleek moeilijker dan gedacht. Als lid van de coalitie steun je nu eenmaal een ploeg van wethouders die grotendeels het beleid uitvoert dat je zelf voorstaat. Probeer je dan maar eens te profileren.

“Dus ja – soms ben ik wel jaloers op oppositiepartijen die er fors ingaan. Al vind ik tegelijkertijd dat die opstelling nogal eens is ingegeven door effectbejag. Wie zich verdiept in onderwerpen, komt al snel tot genuanceerde standpunten en die laten zich nogal moeilijk verpakken in een stevig betoog.

“Lid zijn van de coalitie betekent niet dat je gedwee knikt bij alles wat het college zegt. Zo maakte ik gebruik van een initiatiefwet van

de ChristenUnie in de Tweede Kamer die het mogelijk maakt om jongeren eerder aan een woning te helpen en de doorstroming op de woningmarkt te bevorderen. De motie die ik indiende, heeft het toen niet gered en ook het College was sceptisch. Maar een tijd later kwam dat college toch zelf met dat plan. Kijk, zo heb je dus invloed.

“Op dit moment werk ik aan een initiatiefvoorstel om de planning- en control cyclus van een zogeheten gemeenschappelijke regeling aan te passen, zodat de gemeenteraad niet in tijdnood komt als ze invloed wil hebben op de kader- en voorjaarsnota's en begrotingen. Ik heb ontdekt dat initiatief nemen juist voor coalitie-raadsleden een goede manier is om politiek te bedrijven. We kunnen minder vaak afwijzend reageren op wat het College bedenkt, maar we kunnen wel zelf met eigen voorstellen komen.”

NAAM **ROBERT BOSCH**
PARTIJ **GEMEENTEBELANGEN VOORST**
GEMEENTE **VOORST**
THEMA **COALITIE**

NAAM **AIJITHTHAN
LOGANATHAN**
PARTIJ **LVR**
GEMEENTE
ROERMOND
THEMA **JONGEREN
IN DE RAAD**

‘Jongeren hebben geen tijd’

“Politiek is voor jongeren niet zo bijster interessant. Het lijkt weinig te maken te hebben met hun leefwereld. Maar dat is niet de enige reden dat je zo weinig jongeren in gemeenteraden tegenkomt. Ze hebben gewoon geen tijd. Studie, carrière en prikkels van moderne media – zie dan maar eens tijd te maken voor de lokale politiek.

“Ik maak er, ondanks mijn studie Technische Bedrijfskunde aan de TU in Eindhoven, wel tijd voor. Omdat ik politiek ontzettend boeiend vind. En ik heb ontdekt dat juist jongeren in staat zijn leeftijdgenoten warm te maken voor politiek. Simpelweg door alleen te hebben over de dingen die voor hen interessant zijn. En door de juiste kanalen te gebruiken. Voor veel oudere raadsleden zijn de traditionele media nog vanzelfsprekend, maar ik weet dat jongeren hier steeds minder gebruik van maken.

“Soms heb ik het idee dat raadsleden een nogal verwrongen beeld van hun reputatie hebben. Het raadswerk is zeker belangrijk, maar daarmee is nog niet gezegd dat de gemiddelde burger dat ook vindt. Ik val mensen niet lastig met agendapunten die relevant maar ook saai zijn. Ik boek succes door te communiceren over zaken die grote groepen jongeren aanspreken.

“Het begon voor mij allemaal toen ik 13 jaar was en een brief aan een wethouder hier in de stad schreef. Of er een hek kon worden geplaatst rond een trapveldje, zodat de bal niet langer op het fietspad kwam. Hartstikke gevaarlijk was dat, met die voorbij scheurende scooters. Geen reactie gehad. Tweede brief gestuurd. Weer niks. Uiteindelijk de Commissaris van de Koning aangesproken, die onze wijk bezocht. Die stuurde een mooie brief terug en daarin legde hij uit dat ik toch echt bij mijn eigen gemeente moest zijn. Om een lang verhaal kort te maken: uiteindelijk kwam dat hek er toen ik de wethouder toevallig zag wandelen en hem meenam naar het veldje.

“Wat aan me bleef knagen: als zo’n simpel hekje al zo’n gedoe oplevert, hoe gaat het in de gemeente met zaken die nog belangrijker zijn? Ik begon de politiek een beetje te volgen en werd benaderd door een van de partijen hier, de LVR. Of ik op de lijst wilde. Ik was net achttien en kwam uiteindelijk zeventien stemmen tekort voor een voorkeurszetel. Vier jaar later lukte het wel, ook weer met voorkeursstemmen. Hoe dat komt? Jongeren stemmen graag op jongeren.”

NAAM **ANTOON PEPPELMAN**
PARTIJ **PVDA**
GEMEENTE **BRONCKHORST**
THEMA **EX-WETHOUDER**

‘Iets meer kennis graag’

“Ik was zestien jaar raadslid, vier jaar wethouder en ben nu weer raadslid. En ja, het wethouderschap heeft invloed op hoe ik nu volksvertegenwoordiger ben. Ik weet wat voor werk voorafgaat aan de presentatie van een raadsvoorstel. Ik weet dat ambtenaren en wethouder er soms een half jaar mee bezig zijn geweest. En hoe vervelend het is dat een raadslid dan vooral inzoomt op onbelangrijke details. Dat er op pagina zoveel een tikfout staat.

“Met zo’n insteek doe je dat voorstel onrecht. Maar het betekent ook dat wethouder en ambtenaren dienen te beseffen hoe belangrijk de presentatie van het raadsvoorstel is. Dat het tot in detail goed in elkaar moet zitten, zowel de tekst als de verdediging door de portefeuillehouder. Want ik besef ook dat raadsleden geen weet hebben van al dat werk achter de schermen. En op de keper beschouwd hoeft dat ook niet.

“Het is trouwens niet zo dat ik nu, als lid van de oppositie, door mijn ervaring als wethouder liever ben geworden voor het College. Zo lief was de huidige wethouder ook niet, toen

hij raadslid was. Die wethouder bekende later trouwens dat hij, met zijn kennis van nu, destijds over veel zaken anders had gestemd. Dat ik de ambtenaren goed ken die aan voorstellen hebben gewerkt en dat ik hen hoog heb zitten, dat maakt in de beoordeling van een voorstel voor mij niet uit. De wethouder is verantwoordelijk. En die ambtenaar neemt het me niet kwalijk als ik kritisch ben.

“Of het goed zou zijn als elk raadslid een poosje wethouder is? Los van het feit dat zoiets nu eenmaal niet kan, is het ook niet nodig. We hebben nu eenmaal lekenbestuur. Raadsleden zijn geen professionals. Maar – en dat heb ik dus geleerd van mijn bestuursperiode – iets meer inhoudelijke kennis van zaken zou fijn zijn. Een voorbeeld is de toegang tot het sociaal domein, waar ik de afgelopen vier jaar verantwoordelijk voor was. Daar was nogal wat kritiek op. Diverse raadsleden hebben op mijn uitnodiging een dag meegelopen en zo een goed beeld gekregen. Maar wie het echt had moeten doen heb ik helaas niet gezien. Ik weet dat het voor raadsleden woekeren is met de beschikbare tijd, maar goede besluitvorming vraagt nu eenmaal tijd.”

‘Werken vanuit de praktijk’

“Ik heb een opleiding gehad op MBO niveau en ben nu werkzaam als salesmedewerker in de binnendienst bij een bedrijf dat handelt in AED's. Naast die baan en het werk als raadslid ben ik ook huisvrouw. Mijn gebrek aan politieke scholing is soms lastig, maar heeft ook duidelijk voordelen.

“Als ik iets niet snap, dan vraag ik het. Dat doe ik tijdens fractievergaderingen, maar ook bij de behandeling van een voorstel in de commissies of de raadsvergadering. Als ik het soms niet begrijp, hoe moeten de meeste inwoners van Waddinxveen het dan begrijpen – dat is mijn redenering.

“Een mooi voorbeeld is het nieuwe systeem van afvalinzameling. Burgers betalen hier voortaan per lediging en dus besparen ze geld als ze weinig restafval aanbieden. Ik ben door veel mensen benaderd. Dat ze heel bewust afval scheiden en toch geen lagere rekening krijgen. De reden: het aantal keren dat mensen nu de containers aan de straat zetten bepaalt het tarief dat ze volgend jaar betalen. Daar snappen veel mensen niks van. Ik hamer er vaak op bij het College: leg zaken goed uit aan de inwoners.

“Van de drie taken die de gemeenteraad heeft, vind ik persoonlijk de controlerende taak het meest boeiend. Ik doe dat vooral vanuit de praktijk. Natuurlijk is het belangrijk om beleid te evalueren en doen de diverse rapportages ertoe. Maar belangrijker vind ik de signalen van inwoners. Hoe zij de uitvoering van het beleid ervaren, bepaalt mede hoe ik mijn controlerende taak uitvoer.

“Toen ik pas raadslid was, kreeg ik wel eens de kritiek dat ik te veel aandacht vroeg voor de uitvoering. De uitvoering ligt in handen van het College. Dat is waar, maar of die uitvoering goed is – dát is toch echt aan de inwoners en dus aan de volksvertegenwoordigers. De raad keurt het budget goed waarmee bijvoorbeeld de wegen worden onderhouden en als burgers mopperen dat een weg slecht is geasfalteerd of bestraat, dan vraag ik daar aandacht voor.

“Ik denk dat het belangrijk is dat ook mensen zonder hoge opleiding of indrukwekkende loopbaan raadslid zijn. Mensen zoals ik doen hun werk vooral vanuit de praktijk. Hoe mensen die uitvoering van beleid beleven is belangrijk. En dus is het goed dat er ook raadsleden zijn zoals ik.”

NAAM **HELMA SCHIPPERS-VAN RHEE**
PARTIJ **WEERBAAR WADDINXVEEN**
GEMEENTE **WADDINXVEEN**
THEMA **LEKENBESTUUR**

NAAM **HANS HAZE**
 PARTIJ **GEMEENTEBELANG MIDDEN-GRONINGEN**
 GEMEENTE **MIDDEN-GRONINGEN**
 THEMA **GEMEENTELIJKE FUSIE**

‘Uit alle windstreken’

“Toen duidelijk werd dat de gemeente Midden-Groningen zou worden opgericht, heb ik alle lokale partijen van de gemeenten Hoogezand-Sappemeer, Slochteren en Menterwolde benaderd. Het leek me onwenselijk dat we met vijf lokale partijen in de nieuwe raad zouden gaan zitten. Er is veel energie gestoken om alle partijen op een lijn te brengen en dat leidde uiteindelijk tot een fusie van vijf partijen. De nieuwe gemeenteraad heeft op dit moment behalve Gemeentebelang nog één andere lokale partij. De landelijke partijen vonden elkaar bij de vorming van de coalitie.

“De gemeenteraad is in januari van dit jaar geïnstalleerd en ik ontdekte al snel dat je als raad echt helemaal opnieuw begint. Je zit met 33 dames en heren bij elkaar die uit alle windstreken binnen de gemeente komen en die je vaak amper of niet kent. Let wel: deze gemeente heeft maar liefst 28 dorpen en kernen.

“Het kost echt een tijd voor je elkaar kent en voor je een nieuwe mores ontwikkelt. Ik kwam zelf uit de raad van Hoogezand-Sappemeer en daar waren we al redelijk gewend om ons te richten op hoofdlijnen. Menterwolde was een kleinere gemeente en dus was er daar meer gelegenheid om het over praktische zaken

te hebben op uitvoerend gebied. Daar was trouwens ook de debaatcultuur anders dan in mijn voormalige gemeente. Het duurt even voor je samen tot nieuwe gewoonten komt en het nieuwe vergadermodel samen omarmt.

“De agenda van de raad staat de eerste tijd erg in het teken van de fusie. Er moeten allerlei verordeningen en andere afspraken geharmoniseerd worden. Overigens ben ik nogal teleurgesteld in het voorwerk dat er is gedaan. Anders gezegd: er is ambtelijk en bestuurlijk weinig gepresteerd. Ik hoor dat ook van andere fusiegemeenten. Een tip voor raadsleden waar de fusie aanstaande is: vraag goed door over wat er is gebeurd en nog moet gebeuren. Neem niet te snel genoeg met uitspraken als ‘De basis is op orde’.

“De dynamiek in deze grotere gemeente – we hebben nu 64.000 inwoners – is anders dan in de drie voorgangers. Dat is wennen. Ik moet wel bekennen dat ik er niet zo enorm van overtuigd ben dat deze herindeling nodig was. Het begon hier allemaal in de tijd dat Plasterk liet weten dat we naar gemeenten van 100.000 inwoners moesten. Die ondergrens ging later van tafel, maar de fusiebeweging ging overal gewoon door. De argumentatie achter die samenvoegingen vind ik niet altijd even solide.”

‘Kwestie van organiseren’

“Schiermonnikoog is met 950 inwoners de kleinste gemeente van Nederland. We hebben negen raadsleden, verdeeld over drie partijen. Allemaal lokale partijen. Dat is hier al meer dan vijftig jaar zo. Bevalt prima.

“Het is goed te doen hoor, met negen dames en heren. Kwestie van organiseren en ondersteuning. Onze partij heeft vier fractieleiden. Maar we hebben een flinke club van steunfractieleiden achter ons staan. We zijn gegroeid toen we, alweer een aantal jaren geleden, van een Christelijke partij de omslag maakte naar een seculiere. Die verbreding zorgde voor nieuwe aanwas, ook van actieve leden.

“Met het raadswerk ben ik ongeveer een dag in de week kwijt. De vergoeding is een paar honderd euro en dat is inderdaad niet veel. Terecht dat er wat bijkomt, maar ook zonder die verhoging zou ik dit werk met plezier blijven doen hoor. Ik zie het vooral als een hobby. Je moet het leuk vinden. Ik doe vooral ruimtelijk ordening. Op dit moment zijn we druk met een bestemmingsplan en het beschermd dorpsgezicht. Maar soms komt er een half

jaar lang niks voorbij met betrekking tot mijn dossiers. Dan ondersteun ik collega's met hun thema's.

“In zo'n kleine gemeente zijn de contacten met inwoners heel direct. Iedereen kent zowat alle raadsleden. Wat niet betekent dat ik me onafgebroken laat benaderen in die functie. Als ik in het café een biertje drink, dan doe ik dat als Bert Korendijk. Bij vragen aan het raadslid: morgen ben ik er voor je.

“Wat het werk voor een gemeenteraad op een eiland bijzonder maakt, is dat je voor regionale bijeenkomsten relatief veel tijd kwijt bent. Daardoor denk je wel drie keer na voor je je opgeeft voor een vergadering op het vasteland. Ik herinner me een vergadering van een uurtje waar ik ruim een halve dag zoet mee was en waar ik echt niks wijzer van was geworden. Zonde van mijn tijd. En dan zijn er nog de bijeenkomsten 's avonds. Dan moet je een overnachting regelen. Soms kun je bij familie terecht en een ander keer moet je een hotelkamer nemen. De kosten daarvan betaal ikzelf, wat dacht jij dan?”

NAAM **BERT KORENDIJK**
PARTIJ **SAMEN VOOR SCHIERMONNIKOOG**
GEMEENTE **SCHIERMONNIKOOG**
THEMA **EEN KLEINE RAAD**

NAAM **THIJS WETEMANS**
PARTIJ **GROENLINKS**
GEMEENTE **ECHT-SUSTEREN**
THEMA **CONTROLLEREN**

‘Vertrouwen is beter’

“Hoewel ik pas twee jaar in de gemeenteraad zit, heb ik ervaring als lid van de oppositie én van de coalitie. Acht maanden voor de verkiezingen van maart 2018 mocht ik als een soort zij-instromer nieuw in de raad komen. Na de verkiezingen werd ik als eenmanspartij lid van de coalitie, overigens zonder wethouder te leveren.

“Ik heb in die korte tijd ervaren dat je als coalitiepartij anders politiek bedrijft dan vanuit de oppositie. Ook als het gaat om de controlerende taak. Zodra je in de coalitie komt, neemt de behoefte af om streng te controleren. Formeel verandert er niks, een raadslid is een raadslid en moet controleren. Maar informeel heb je meer ingangen en je gaat toch meer uit van vertrouwen, merkte ik al snel. Mijn motto is daarbij: controleren is goed, maar vertrouwen is beter. Wat niet betekent dat ik alles voor zoete koek aanneem.

“Toen ik net in de raad zat, stelde ik erg veel technische en bestuurlijke vragen. Ze zullen weleens horend dol van mij zijn geworden.

Nu doe ik het informeler: mailtjes, appjes en telefoontjes. Het is nog steeds best veel, maar ik heb niet de indruk dat het de wethouders irriteert. Sterker: het College kan het waarderen dat ik mijn werk met al mijn vragen serieus neem en dat het niet leidt tot publiekelijk ter verantwoording roepen.

“In onze gemeente is het de afspraak dat raadsleden de ambtenaren niet direct benaderen. De vrees is dat zo’n ambtenaar zich laat verleiden tot politieke uitspraken en daar krijgt die persoon of de wethouder last van. Daar valt wat voor te zeggen. Vandaar dat ik via de griffier of rechtstreeks via de wethouder om informatie vraag.

“De controlerende taak is belangrijk, dat is zeker waar. Maar laten we er alsjeblieft vanuit gaan dat wethouders het beste voorhebben met de gemeente en haar inwoners. Dat niemand erop uit is om de boel te belazeren. En dat een College dat geen fouten maakt, waarschijnlijk een College is dat niks doet. Want waar wordt gewerkt, worden fouten gemaakt.”

NAAM **FREDDY GRIN**
PARTIJ **FVD**

[IN TIJDEN VAN HET INTERVIEW: PVV LELYSTAD]

GEMEENTE **LELYSTAD**
THEMA **MET VEEL FRACTIES**

‘Het vergt discipline’

“Het was geen verrassing toen bij de verkiezingen bleek dat de Lelystadse raad met 35 zetels maar liefst veertien fracties kreeg. Inmiddels zijn het er trouwens vijftien. Wat wel verrassend is: het leidde niet tot problemen. Sterker nog, het gaat prima in onze raad.

“Dat vergaderingen met vijftien fracties niet uitmondde in hele lange vergaderingen tot diep in de nacht, heeft verschillende oorzaken. Zo hebben we in burgemeester Adema een voorzitter die vergaderingen ontspannen maar tegelijkertijd behoorlijk strak leidt. Wat ook helpt is dat we maximale spreektijden hebben vastgesteld. Daar houdt vrijwel iedereen zich prima aan. De vooraf afgesproken eindtijd wordt niet vaak overschreden.

“Het vergt wel discipline van de sprekers. Als een voorganger ongeveer inbracht wat jij had

willen zeggen, doe het verhaal dan niet nog eens dunnetjes over. ‘Ik sluit me aan bij de vorige spreker’ voldoet in zo’n geval. En ja, ook dat gaat bij ons goed. Onlangs hadden we een training en de trainer sprak er zijn verwondering over uit dat het hier allemaal zo soepel loopt.

“Belangrijker nog dan al die praktische afspraken is misschien wel de sfeer in de gemeenteraad. Het gaat te ver om te zeggen dat we vrienden van elkaar zijn, maar vriendschappelijk zijn de contacten met veel collega-raadsleden zeker. Ik ben me ervan bewust dat mijn partij nogal omstreden is en had dan ook gerekend op nogal wat weerstand. In de praktijk valt dat ontzettend mee. In de raad van Lelystad zijn zowat alle politieke kleuren te vinden, ook DENK is vertegenwoordigd. Geen centje pijn. We hebben respect voor elkaar.”

‘Het is zwaar’

“Op de avond van de verkiezingen was het nog behoorlijk spannend of we de kiesdrempel zouden halen. Maar het is gelukt: de oudste lokale partij van Zeewolde doet tot 2022 weer mee! Ik hoop dat we daarna weer door mogen gaan, het liefst natuurlijk met een tweede zetel.

“Het is zwaar, zo in je eentje. Gelukkig heb ik de hulp van maar liefst vijf steunfractieleden, maar uiteindelijk moet je het in de gemeenteraad alleen doen. En dan hebben ze hier ook nog eens het systeem van de commissievergaderingen aangepast: burgerraadsleden bestaan in Zeewolde niet meer. Ik heb me daar fel tegen gekant. Niet alleen wordt de werkdruk voor fracties met één zetel zo nog groter, ook staat het haaks op het streven om mensen meer bij de politiek te betrekken.

“Ik ben zo’n 25 uur bezig met het raadswerk. Vergaderen, stukken lezen, gesprekken met inwoners – het is maar goed dat ik gepensioneerd ben, want met een volle baan is het niet te doen.

“Het is niet zo dat je in je eentje je handen vrij hebt. De standpunten die ik verkondig zijn afgestemd met de leden van de steunfractie. Dus het idee dat ik geen last zou hebben van opgelegde fractiediscipline is onjuist. En verder moet je veel harder werken om iets voor elkaar te krijgen. Met één stem van de negentien maak je nu eenmaal niet enorm veel indruk. De oplossing: nadrukkelijk de samenwerking zoeken met andere partijen. Ik doe dat steeds vaker en dat werkt.”

NAAM **RUUD VISSER**
PARTIJ **BURGERBELANG ZEEWOLDE**
GEMEENTE **ZEEWOLDE**
THEMA **DE EENMANSFRACTIE**

NAAM **JONATHAN VRIJMAN**
PARTIJ **ECHT VOOR BARENDRECHT**
GEMEENTE **BARENDRECHT**
THEMA **EEN GROTE FRACTIE**

‘We gaan de diepte in’

“Het is natuurlijk geweldig als je partij bij de verkiezingen als grootste uit de bus komt. Echt Voor Barendrecht kreeg vorig jaar veertien van de 29 zetels. Eentje erbij en we hadden de meerderheid. Het gemis van die ene zetel kwam ons duur te staan; alle andere partijen sloten een monsterverbond en vormen nu samen de coalitie. Of ze dat bij de volgende verkiezingen duur komt te staan? Het zou me niet verbazen.

“Natuurlijk is een grote fractie fijn voor het aantal stemmen dat je inbrengt. Maar belangrijker nog is dat we het werk met veel mensen kunnen verdelen. Het fractieoverleg waarmee ik de bijdragen voor de raadscommissie Samenleving voorbereid, telt vijf mensen en dat is meer dan sommige partijen aan raadsleden en raadscommissieleden hebben.

“Zo’n grote club geeft je de luxe het wat rustiger aan te doen. Maar in ons geval zorgt het ervoor dat we de tijd hebben om erg diep op zaken in te gaan. Een fractiegenoot van me werkt nu aan een voorstel over bescherming van insecten. Zelf werk ik aan een plan om de voorrang van statushouders op sociale

huurwoningen in te perken. Onze partij is dankzij onze omvang enorm initiatiefrijk. We verrassen daardoor andere raadsfracties nogal eens. En zo nu en dan zelfs een wethouder. Een eenmansfractie komt daar niet aan toe, die is vooral druk met reactief zijn.

“Natuurlijk zijn er nadelen. Je komt minder vaak aanbod tijdens raadsvergaderingen. Maar tijdens onze eigen fractiebesprekingen komt iedereen eraan te pas. Nadat iedereen is gehoord, volgt een standpunt en vanaf dat moment is er fractiediscipline. Dat zorgt trouwens voor een echt teamgevoel. Het is wel voor een grote fractie meer een ‘dingetje’ dan voor een kleine. Zeker als je van een lokale partij bent die niet op ideologie is gebaseerd. We hebben er tot op heden nog geen gedoe mee gehad.

“Tip voor collega-raadsleden met eveneens een grote fractie: de kans is relatief groot dat er tijdens de raadsperiode iemand afvalt door bijvoorbeeld ziekte of verhuizing. Zorg daarom voor vervangers en laat ze in de fractie meedraaien. Wij hebben er een stuk of vijf. Mensen die zo een zetel kunnen overnemen als dat nodig is.”

‘Bescherm minderheden’

“Eigenlijk zouden raadsleden onderling goed moeten kunnen samenwerken. Ga maar na: ze werken allemaal vanuit bevreemding aan het versterken van het welzijn van inwoners en aan de kwaliteit van hun dorp of stad. In de praktijk valt dat tegen. De oorzaak? Oude patronen, die dringend herzien moeten worden.

“De gemeenteraad zit vast in, wat ik noem, het meerderheid-minderheid-denken. Concreter: coalitie-oppositie-denken. Dat staat haaks op het feit dat de democratie er juist is om minderheden te beschermen. Die moeten worden gehoord. Elke inbreng van een minderheid is wezenlijk, moet gehoord worden. Want elk geluid vertegenwoordigt een deel van de raad en van de samenleving.

“Meerderheid of minderheid doet er niet toe. Eens of oneens evenmin. Het gaat erom de boodschap van elke fractie werkelijk te horen

en te respecteren als een deel van het grotere geheel. We moeten elk geluid meenemen in de belangenafwegingen en vervolgens in het vaststellen van de te kiezen oplossing.

“Hoe we dat voor elkaar krijgen? Door minder te debatteren, maar meer met elkaar in dialoog te gaan. En door niet te reageren op kant en klare voorstellen van het College, maar zelf als raad het initiatief te nemen. Samen op onderzoek gaan, samen inwoners en andere belanghebbenden horen. En een oordeel uitstellen tot de informatie er is. En dan met elkaar in gesprek gaan.

“Thema's als duurzaamheid en de invoering van de omgevingswet zijn goede aanleidingen om zo te werk te gaan. Om iedereen mee te laten tellen. Om samen geïntegreerde voorstellen en besluiten te maken. Anders gezegd: om inclusief te besturen.”

NAAM **PAULINE
WITTEBOL**
PARTIJ **D66**
GEMEENTE **HEILOO**
THEMA
**SAMENWERKING
BINNEN DE RAAD**

NAAM **CONNY DE LAAT**
PARTIJ **GROENLINKS**
GEMEENTE **CULEMBORG**
THEMA **DE INWONERS**

‘Zoek het tegengeluid’

“Voordat ik raadslid werd, was ik actief bij een platform van lokale burgerinitiatieven. Daar draaide het om insluiten in plaats van uitsluiten. Om wij-wij in plaats van wij-zij. Om luisteren naar elkaar en elkaars ideeën benutten. Datzelfde probeer ik nu als raadslid óók te doen.

“Uiteindelijk gaat het erom dat de raad een goed besluit neemt. En dus wil ik als raadslid zoveel mogelijk gebruik maken van aanwezige kennis en ervaringen uit de stad. Dat doe ik door met inwoners in gesprek te gaan en te luisteren naar hun verhaal. Ik ga zo’n gesprek altijd open in en vertel van tevoren wat men van mij mag verwachten en wat niet. Heldere en eerlijke communicatie is belangrijk om het onderlinge vertrouwen een kans te geven en ook om het vertrouwen in de politiek te herstellen.

“De energietransitie is zo’n onderwerp waarover we als fractie graag in gesprek gaan met inwoners. Soms zijn dit één-op-één gesprekken. Aan één van die gesprekken heb ik mooie herinneringen. Een inwoner was ernstig bezorgd over de gevolgen die de klimaatafspraken van Parijs voor haar

persoonlijk zouden hebben. Die zorgen konden we deels wegnemen, maar tegelijkertijd bleven we van mening verschillen over de noodzaak om energie duurzaam op te wekken. En dat vind ik ook oké: de winst van zo’n gesprek is immers dat je elkaar hebt gehoord en begrepen. Dat vind ik belangrijk, want die ervaring neem ik mee in mijn raadswerk: daar wordt mijn werk als raadslid beter van, want ik zit daar niet voor mezelf.

“Zorgen maak ik me over de verharding van het debat in de lokale samenleving. Ik heb al heel wat scheldkanonnades voorbij horen komen. Dat is een slechte zaak, want als het gesprek stopt, als het tegengeluid er niet mag zijn, dan stopt voor mij de democratie. Ook in de raad kunnen we meer gebruik maken van elkaars tegengeluid. Laten we als raadsleden meer naar elkaar luisteren en de intentie horen van wat de ander zegt. De ‘bedoeling’ willen horen in plaats van elkaar vliegen afvangen of soms zelfs gewoon een potje ver plassen.

“Hoe dan ook: als raadslid blijf ik op zoek gaan naar het constructieve tegengeluid én ook naar de verbinding. En ja, echt waar, dát gaat prima samen.”

NAAM **JOHAN VAN GERWEN**
PARTIJ **CDA**
GEMEENTE **MEIERIJSTAD**
THEMA **DE FRACTIEVOORZITTER**

‘Willen, kunnen en gunnen’

“Fractievoorzitter zijn moet je willen, moet je kunnen en het moet je gegund worden. Zo simpel is het. We waren er na de verkiezingen redelijk snel uit. Onze lijsttrekker en politiek leider werd wethouder en, zoals gebruikelijk, bepaalde de fractie onderling wie voorzitter zou worden.

“Ik wilde het graag en stak dat niet onder stoelen of banken. Ik ben nieuwsgierig aangelegd, wil graag van alles op de hoogte zijn. Dat lijkt me een goede eigenschap voor het fractievoorzitterschap. Ik vind het verder leuk om op de bok te zitten. En niet te vergeten: ik geniet van het politieke spel.

“Wat het kunnen betreft: je moet er sowieso de tijd voor hebben. Ik ben er toch wel zo’n 25 tot 30 uur per week druk mee. Je kunt dit er niet eventjes bij doen. Voor de algemene beschouwingen neem ik bijvoorbeeld altijd een paar dagen vrij om me goed voor te bereiden. Ik doe daar niet zielig over, want als raadslid krijg je een vergoeding. Dan moet je niet moeilijk doen over het opnemen van wat vakantiedagen.

“De eigenschappen die je nodig hebt om dit werk goed te kunnen doen? Je moet niet te beroerd zijn om knopen door te hakken. Enige

vorm van overwicht hoort erbij, zonder dat je bazig doet. Verder is het handig als je over een groot netwerk beschikt. Ik investeer daarin. Als ik een staatssecretaris of Kamerlid van mijn partij bel, dan weten ze meteen wie ze aan de telefoon hebben. Dat is handig. Maar het ontstaat niet vanzelf. Kwestie van naar bijeenkomsten gaan en trainingen volgen.

“De derde voorwaarde waaraan een fractievoorzitter moet voldoen: het moet je gegund worden. Dat begint vanzelfsprekend met de eigen fractie, maar ook bij andere partijen moet je redelijk goed liggen. Want uiteindelijk moet je met andere raadsleden en wethouders dingen voor elkaar krijgen. Dan is het nodig dat mensen graag met je overleggen. Overigens wordt het je gemakkelijker gegund als mensen zien dat je het kan.

“Elke fractievoorzitter heeft zijn eigen stijl. Ik denk dat ik redelijk strak ben, zeker als het gaat om de processen binnen de fractie en de raad. Afspraak is afspraak. Maar als het om standpunten gaat, zoek ik graag het compromis. Wat niet wegneemt dat ik de standpunten van mijn fractie en van mezelf niet onder stoelen of banken steek.”

‘Haal de kennis in het dorp’

“Er wordt wel eens gezegd dat een lokale partij de kennis en ondersteuning mist, die lokale afdelingen van landelijke partijen van hun hoofdkantoor krijgen. Ik merk er echt niks van. Wat ik wel eens meemaakte: dat zo’n landelijke partij lokaal een voorstel indient wat landelijk is voorgekookt en niets van doen heeft met de lokale situatie.

“Of het nu om de volksvertegenwoordigende, kaderstellende of controlerende taak van een raadslid gaat: ik leun sterk op de kennis die ik uit de lokale samenleving haal. Ik laat me informeren en inspireren door verenigingen, organisaties en inwoners in het dorp. Ik ben hier geboren en getogen en weet daardoor goed bij wie ik waarvoor terecht kan. Als het in de commissievergadering over een bepaald adres gaat, dan zie ik die woning zo voor me.

“Met lokale contacten kom je ver, maar ik maak ook dankbaar gebruik van de informatie die door allerlei landelijke organisaties wordt gegeven. Zo heb ik veel aan de nieuwsbrieven van bijvoorbeeld de VNG en de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. Daarnaast bezoek

ik bijeenkomsten, onder meer van die twee organisaties. Ik steek daar veel vanop.

“En daarmee ben ik meteen aanbeland bij het probleem waar veel raadsleden tegenaan lopen: tijdgebrek. Door omstandigheden heb ik overdag veel tijd en dus heb ik de luxe om eropuit te trekken. Ik deel mijn kennis met de fractiegenoten, die vanwege werk minder tijd hebben. Dat tijdgebrek geldt voor veel mensen. Het gevolg is dat partijen soms onevenredig veel op senioren leunen. Voor onze fractie geldt gelukkig dat we ook twintigers en dertigers in onze geledingen hebben, maar ik zie om me heen dat die leeftijdsgroep simpelweg de tijd mist om raadslid te worden. Of om als raadslid de kennis te vergaren die nodig is.

“Ik bedacht ooit dat mensen in loondienst een dag zouden moeten kunnen inleveren als ze gekozen worden in de gemeenteraad. En dat daar een wettelijk bepaalde terugkeergarantie bij zou moeten horen. Het zou voor veel mensen de stap gemakkelijker maken om voor dit prachtige werk te kiezen.”

NAAM **CORRIE JANSSEN**
PARTIJ **GEMEENTEBELANG NUNSPEET**
GEMEENTE **NUNSPEET**
THEMA **KENNIS VERGAREN**

‘Niet op de man’

“Een tijd terug kreeg onze raad een cursus debatteren. Wat een feest was dat! Ik ging zo vrolijk en vol energie naar huis, die avond. We leerden daar om met elkaar te debatteren in plaats van discussie voeren met de wethouder. Het is jammer dat na twee raadsvergaderingen de oude mores weer opborrelt. Maar ik kan me het van sommige raadsleden ook wel voorstellen. Als je aan je vierde periode bezig bent, dan is het lastig om te veranderen.

“Daar staat weer tegenover dat een van de beste debaters in onze raad al vanaf 2006 volksvertegenwoordiger is. Coen van Dalen van de ChristenUnie verstaat de kunst om een debat te de-escaleren. Dat vind ik zo knap. Soms heeft hij er een schorsing voor nodig, maar hoe dan ook: ik vind het bijzonder dat na een hoop gehakketak een voorstel ineens unaniem wordt omarmd.

“Wat zo jammer is aan debatten in de gemeenteraad: het gaat te weinig over de inhoud en er wordt te weinig echt geluisterd. Hier in Vlissingen is er een strenge scheiding tussen oppositie en coalitie en is het knap

lastig om als coalitiepartij met de oppositie mee te gaan of andersom. Dat is jammer, want dan maakt een debat toch een beetje zinloos.

“Mijn stijl van debatteren? Ik probeer goed te luisteren en meningen van anderen te doorgronden. Ik ben niet zo van op de man spelen. Ik ben nieuw in de raad en moet daardoor nog wel veel leren. Als ik het woord voer, ben ik elke keer nog wat zenuwachtig. En dan ben ik ook nog van een lijst met maar één zetel. Dat maakt het niet gemakkelijker. Des te blijer was ik toen laatst een amendement van me werd aangenomen. Dat ging echt goed toen. ‘Wat moet ik aanpassen, zodat je het wél steunt?’ vroeg ik aan een raadslid die bezwaren had. Dat werkte.

“Maar het gaat ook wel eens mis. In een discussie over de mogelijke vestiging van een islamitische school werd ik te fel. Ik had het over het demoniseren van moslims. Dat was niet handig, want daardoor hadden andere raadsleden het gevoel dat ik ze persoonlijk aanviel. Alsof ik ze beschuldigde van racisme. Dat doet het debat geen goed. Enfin, weer wat geleerd.”

NAAM **ANGELIQUE DUIJNDAM**
PARTIJ **LIJST DUIJNDAM**
GEMEENTE **VLISSINGEN**
THEMA **DEBATTEREN**

NAAM **MICHEL
VAN ELCK**
PARTIJ **LEEFBAAR
ROTTERDAM**
GEMEENTE
ROTTERDAM
THEMA
**VERWENSINGEN EN
BEDREIGINGEN**

‘Wees alert’

“Het is niet zo dat ik het wekelijks meemaak, maar verwensingen krijg ik via mailtjes of sociale media vaak naar mijn hoofd geslingerd. Ik ben dan een xenofob, een rassenhater en ik moest maar beter doodgaan. Zelfs de Tweede Wereldoorlog wordt er zo nu en dan bijgehaald.

“Om nou te zeggen dat het me niks doet, gaat te ver. Je slaat dat soort reacties op de een of andere manier wel op. Maar meer dan dat is het niet. Ik ben er nooit mee naar de burgemeester of de politie gegaan, daar vind ik het allemaal niet ernstig genoeg voor. Alert ben ik wel. Ik ben lid van de partij waarvan de voorman destijds is vermoord. Vanwege Pim Fortuijn ben ik de politiek ingegaan en vanwege hem blijf ik gewoon zeggen wat ik vind.

“Het is vanzelfsprekend dat ik me, zowel qua inhoud als toon, niet aanpas vanwege de agressieve reacties van anderen. Als je dat wel doet, dan kun je geen gemeenteraadslid meer zijn. Ik hou van een fel debat, waarbij je op het scherpst van de snede met anderen van gedachten wisselt. Dat mag stevig, zolang

het ook maar met respect gebeurt. En wat mij betreft schud je elkaar de hand na een raadsvergadering en kun je na afloop met je opponent ook prima een colaatje of een biertje drinken.

“Ik vind niet dat politici de agressie vanuit het publiek aan zichzelf hebben te wijten. Dat het komt omdat wij zelf zo fors uitpakken. Dat is echt onzin. We zijn raadslid om in vrijheid te kunnen zeggen wat we vinden. En dus blijf ik dat doen. Ik hoop dat alle raadsleden van alle partijen dat zullen blijven doen. Dat er gewaakt wordt over de vrijheid van het spreken.

“Meestal negeer ik onbehoorlijke reacties. Heel soms stuur ik een berichtje terug en probeer ik zo het gesprek aan te gaan. Dat leidt steevast tot niks. Er komt dan geen reactie meer. Mijn advies aan raadsleden die het slachtoffer zijn van bedreigingen en andere agressie: wees alert en maak er melding van als het echt te erg wordt. Maar laat je vooral niet leiden door wat mensen zoal roepen. Blijf jezelf. Zeg wat je wilt zeggen.”

‘Investeer in participatie’

“Het aanzien van de politiek is jarenlang vrij laag geweest. Mensen voelden zich minder dan voorheen vertegenwoordigd en verweten politici dat ze hun beloften niet nakomen. In de lokale politiek hebben landelijke partijen daar meer last van dan lokale partijen. Stel dat onze landelijke collega's er een potje van maken dan straalt dat op ons af. Wij zouden onze instructies uit Den Haag krijgen, hoor je weleens.”

“De werkelijkheid is dat wij diepgeworteld zijn in de lokale samenleving. Echt, elke week vind je ons in gesprek met verenigingen, organisaties en individuele burgers. We luisteren. En we leggen onafgebroken uit dat in de politiek partijen concessies moeten doen, dat het altijd een kwestie van geven en nemen is. Overigens beweer ik niet dat het CDA daarin uniek is. Ook andere partijen werken op die manier.

“Een van de manieren om het aanzien van de politiek te verbeteren, is steeds maar weer te blijven investeren in participatie. Wat dat

betreft vind ik dat er een cruciaal onderscheid is tussen ‘inwonerschap’ en ‘burgerschap’: inwoners worden burgers zodra ze actief meedoen en verantwoordelijkheid nemen. In onze gemeente is de ontwikkeling van een nieuwe dorpskern op het terrein van het voormalige vliegveld Valkenburg daarvan een goed voorbeeld. Het is een spannend proces, want onze gemeente van 65.000 inwoners krijgt er daardoor maar liefst 15.000 inwoners bij. We hechten aan de identiteit van onze gemeente en haar kernen en dus is het zaak dat de huidige bewoners heel nauw worden betrokken bij dit proces. Dat lukt tot nu toe.

“Wat die slechte reputatie betreft: persoonlijk merk ik daar nog niet eens zoveel van. Ik word vaak aangesproken op mijn werk als volksvertegenwoordiger, maar dat gaat doorgaans heel plezierig. Mensen geven hun mening, stellen veel vragen – maar verhalen over ‘zakkenvullers’ en zo, nee die horen we hier in Katwijk niet vaak. Wij niet en andere partijen volgens mij ook niet.”

NAAM **BAREND TENSEN**

PARTIJ **CDA**

GEMEENTE **KATWIJK**

THEMA **HET AANZIEN VAN DE LOKALE POLITIEK**

‘Het belang van de stad’

“Maar liefst 21 jaar was ik lid van een landelijke partij, waarvan vier jaar als raadslid. Bij sommige lokale politieke keuzes was het een kwestie van even op de site van de partij kijken en je wist welk standpunt je in moest nemen. Het zorgt ervoor dat je voor kiezers herkenbaar bent, maar heus waar: dat kun je als lokale partij ook zijn.

“Ik vind het onzin dat een landelijke partij wél en een lokale partij niet gebaseerd zou zijn op ideologie. Mijn ideologie is dat ik ga voor het belang van de stad. Een landelijke partij heeft dat echt minder. Ik zie hier in Gorinchem ook dat politici van lokale partijen veel vaker in de eigen stad maatschappelijk actief zijn.

“Overigens is dat ook noodzakelijk. Landelijke partijen hebben als vanzelf een bepaalde naambekendheid. Het CDA kan hier zelfs zonder noemenswaardige campagne twee tot drie zetels halen. Een lokale partij begint met nul en moet heel hard werken om zetels te veroveren. Je moet echt zichtbaar zijn, zowel op straat als in de media.

“Ik zit na een afsplitsing nu met één zetel in de raad en geniet van de vrijheid die me dat biedt. Je kan beter trouw blijven aan je verkiezingsbeloften. De kiezers weten waar ik voor sta: ik ben rechts-liberaal, zet me in voor het belang van de stad en doe dat met een flinke scheut pragmatisme.

“Het zou goed zijn als we weer op individuele titel in de raad zitten. Het zorgt ervoor dat raadsleden zich beter aan verkiezingsbeloften houden, niet gehouden zijn aan wat hun partij landelijk doet en dat ze in de raad meer op zoek gaan naar draagvlak. Nu is het vaak coalitie versus oppositie en eindigt de stemming in Gorinchem vaak met 13-12.

“Of er ook een keerzijde is? Jazeker. Ik mis de contacten met partijgenoten in buurgemeenten. Het was in het verleden plezierig om samen met hen op te trekken bij bepaalde regionale thema's. Het is nu wel wat eenzamer. En ik moet sowieso zowat alles alleen doen. Maar een straf is het niet, ik vind de lokale politiek prachtig.”

NAAM **RENATE VAN MAAREN**
PARTIJ **LIJST VAN MAAREN**
GEMEENTE **GORINCHEM**
THEMA **DE LOKALE PARTIJ**

NAAM **JANINE**
VISSER
PARTIJ **PARTIJ**
VOOR DE DIEREN
GEMEENTE
ALKMAAR
THEMA **DE**
LANDELIJKE
PARTIJ

‘Net zo lokaal als lokalen’

“Het is natuurlijk niet waar dat lokale partijen beter geworteld zijn in een dorp of stad dan raadsleden van een landelijke partij. Ik ben net zo Alkmaars als die van bijvoorbeeld Leefbaar Alkmaar of BAS, plaatselijke partijen hier. Een ander misverstand: landelijke partijen krijgen hun instructies van de partijleiding. Welnee, ik vorm echt mijn eigen mening.

“Wat wel waar is: de standpunten die ik verkondig passen in de ideologie van de Partij voor de Dieren. Dat lijkt me nogal logisch. Uit mijn mond komt er geen betoog om de jachtmogelijkheden rond Alkmaar uit te breiden, om eens wat te noemen. En daarmee is meteen een voordeel benoemd van een landelijke partij: kiezers weten waar je voor staat.

“Nog een voordeel: volksvertegenwoordigers in gemeenteraden worden ondersteund door de landelijke organisatie waar ze bij horen. In aanloop naar de verkiezingen van 2018 hebben al onze kandidaat gemeenteraadsleden een basistraining van de partij gekregen. Verder hoefden we ons tijdens de campagne niet te bekommeren wat voor affiches of flyers we zouden maken – ze lagen voor ons klaar.

“En dan is er nog het voordeel van het contact met raadsleden uit andere gemeenten. De Partij voor de Dieren is vertegenwoordigd in achttien raden en we hebben regelmatig contact met elkaar. Het leidde er wel eens toe dat een motie van een fractie in de ene raad ook werd ingediend in een andere. Wat dan meteen weer wordt uitgelegd als dat dit landelijk gestuurd zou zijn. Dat is pertinent niet waar.

“Of er nadelen zijn? Ik kan er maar eentje bedenken: als raadslid van een landelijke partij word je soms aangesproken op standpunten van de Tweede Kamerfractie. Nou kan ik die standpunten goed verdedigen, maar het is soms wel vervelend. Neem het gedoe rond de Oostvaardersplassen. Daar ben ik hier in Alkmaar tijdens de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen een paar keer op aangesproken. Ook hier geldt dat ik er best wat over kan en wil zeggen, maar ik verwijs liever naar mijn partijgenoten in de Provinciale Staten van Flevoland. Want zeg nou zelf: waarom moet ik, volksvertegenwoordiger in het Noord-Hollandse Alkmaar, me verantwoorden over wat er in Flevoland gebeurt? De OVP-kwestie is geen Alkmaarse aangelegenheid.”

NAAM **JAIMY VAN DIJK**
PARTIJ **VVD**
GEMEENTE **BRUNSSUM**
THEMA **GEZELLIGHEID**

‘Geen borrel na afloop’

“In de raad stevig discussiëren en van mening verschillen en het toch plezierig met elkaar hebben, dat is een kunst. In Brunssum was het lange tijd allesbehalve gezellig. Er werd stevig op de man gespeeld, zowel in de raad als daarbuiten – bijvoorbeeld in venijnige stukjes in een lokaal weekblad. Het zorgde zelfs voor landelijke publiciteit en bemoeienis door een minister. Niet leuk allemaal.

“Toen ik in 2014 in de raad kwam, nam ik me enthousiast voor om zowel op het gebied van inhoud als vorm dingen te gaan veranderen. Dat viel in de praktijk tegen. In deze raad zitten erg veel mensen die al heel lang meegaan. Raadsleden die van de coalitie in de oppositie kwamen en andersom. Of die vanuit wethouderschap weer terugkeerden op een raadszetel. Hun doen en laten wordt medebepaald door de bagage die ze meedragen en dat verander je niet zomaar.

Toch veranderde er in het afgelopen jaar wel degelijk iets. Onze interim-burgemeester Gerd Leers stortte zich op het thema integriteit, maar meer nog op het verbeteren van de onderlinge verhoudingen. Dat begint inmiddels zijn vruchten af te werpen. Nog niet zo lang geleden

verscheen er sinds lange tijd weer eens een vervelend persoonlijk stukje in het lokale blad, ingestuurd door een fractie. Toen het besproken werd in de raad, bood de fractievoorzitter van die partij meteen zijn excuus aan. Zoiets was een paar jaar geleden ondenkbaar geweest en komt de onderlinge sfeer ten goede.

“Houden ze in de meeste raden een borrel na afloop van de vergadering? Dat wist ik niet. Hier gebeurt dat maar een keer of twee per jaar en zelfs dan is de opkomst vaak mager. Dat betekent trouwens niet dat de raadsleden niet gezellig met elkaar willen kletsen. Dat gebeurt vooral buiten de raadszaal, bijvoorbeeld via het rijke Brunssumse verenigingsleven.

“Dat geldt ook voor mij. Ik ben actief binnen verschillende carnavalsinitiatieven en daar werk ik goed samen, bijvoorbeeld met een van de wethouders in het College. Ook heb ik vriendschappelijke relaties met zonen van een ander raadslid en van een wethouder. Brunssum is ondanks de heibel die we hier bestuurlijk hadden dan ook een warme, hechte gemeenschap. Beetje bij beetje begint dat ook zichtbaar te worden in de raad. Ook zonder borrel na de vergadering.”

‘Deur staat altijd open’

“Of we ons werk zouden kunnen doen zonder de griffie? Ik moet er niet aan denken. Ik vrees dat we zo nu en dan een flater zouden slaan in de raad. Want we kwamen vorig jaar vanuit het niets met drie zetels in de gemeenteraad van Assen en moesten dus echt alles nog leren. We hadden niet zoiets als een collectief geheugen.

“Wat het verschil is tussen een motie en een amendement, dat wist ik dan nog wel hoor. Ik volg al jaren de landelijke politiek en in de Tweede Kamer gaat het er niet heel anders aan toe dan hier lokaal. Daar komt bij dat ik de maanden voor de verkiezingen raadsvergaderingen ben gaan bezoeken om alvast wat te wennen. Niet dat ik dacht dat ik erin zou komen trouwens. We behaalden drie zetels en ik stond op nummer 4. Dankzij voorkeursstemmen kwam ik er alsnog in.

“Als nieuwelingen heb je dus veel hulp nodig. We hebben een klein clubje van drie raadsleden en een burgerraadslid. We kunnen voor advies aankloppen bij de landelijke partij, maar voor lokale aangelegenheden heb je daar weinig aan. We leunen dan ook erg op de griffie, meer dan sommige andere partijen.

“Er wordt echt geen motie ingediend zonder goedkeuring van de griffie. Maar daar blijft het niet bij. Toen we afgelopen voorjaar worstelden met de kadernota, bood de griffie aan een gesprek te regelen met enkele ambtenaren van Financiën. Dat heeft ons enorm geholpen.

“De omgang met de griffie is erg informeel. Ik mail ze weleens, maar meestal wandel ik gewoon bij ze binnen. De deur staat er altijd open. Dan vertel ik wat ik wil weten en dan overleggen ze even wie me het beste kan helpen. En als je eens de neiging hebt om politiek inhoudelijk advies te vragen, dan zijn ze heel netjes en strikt: ‘Daar gaan wij niet over’, horen we dan. En terecht.

“Ik heb ze dan ook nooit op een politieke mening kunnen betrappen. Een van de griffiemedewerkers stond op een lijst voor de laatste verkiezingen van Provinciale Staten en van een collega van hem weet ik dat die lid is van een andere landelijke partij. Of dat kwalijk is? Welnee, niks mis mee. Ze moeten er hier in hun werk voor de gemeenteraad natuurlijk niks van laten merken en dat doen ze ook niet.”

NAAM **HETTY HEELING**
PARTIJ **50PLUS**
GEMEENTE **ASSEN**
THEMA **DE GRIFFIE**

'Hét thema van de politiek'

“Of ik nu al met de toekomst bezig ben? Vanzelfsprekend. Maar als je bedoelt of we ons nu al aan het warmlopen zijn voor een plek in de coalitie van 2022: nee. We zitten nu in de oppositie en zouden vanzelfsprekend graag een wethouder leveren, maar we passen ons gedrag daar nu niet op aan. Dat hoeft ook niet. We zijn geen oppositiepartij in de zin van dat we dus alsmáar tegen zijn. Goede voorstellen van het College zijn goede voorstellen en verdienen steun. En we zijn ook niet te beroerd om zo nu en dan water bij de wijn te doen.

“Ik zit wel wat nadrukkelijker na te denken over mijn eigen toekomst als raadslid. Dit is mijn tweede periode en ik wil niet vastroesten. Dat wil ik voorzijn. Ik maak dus graag plaats voor vers bloed.

“Dan moet dat verse bloed er natuurlijk wel zijn. Onze lokale SP-afdeling werkt er hard aan om mensen aan de partij te binden. Ik zie dat het voor zowat alle partijen lastiger wordt. Mensen binden zich niet meer zo graag aan een partij. Wat trouwens niet betekent dat mensen geen belangstelling voor politiek hebben. Die belangstelling is er wel, maar is gericht op specifieke thema's. Ik sprak laatst een man die

zei dat hij niks met politiek heeft en die zich tegelijkertijd druk maakt om een uitbreidend bedrijventerrein. Zo zie je maar: mensen zijn meer politiek betrokken dan ze zelf vaak beseffen.

“Maar het wordt nog een uitdaging om die mensen aan de politiek te binden, om ze enthousiast te maken voor het raadswerk. Vooral jongeren, mensen met een gezin en mantelzorgers hebben er de tijd vaak niet voor, is mijn ervaring. Als mensen zich melden bij onze partij, dan probeer ik ze enthousiast te maken. Maar ik moet ook eerlijk zijn en vertellen dat het veel werk is. Veel mensen hebben die tijd gewoon niet omdat er tegenwoordig zoveel verplichtingen zijn of lijken te zijn.

“De toekomst is trouwens het thema van de hele politiek in het algemeen. Mijn partij heeft doelen voor de korte termijn, maar richt zich vooral op een perspectief voor de lange termijn. Perspectieven op het gebied van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. En dat vertalen we naar onderwerpen als duurzaamheid, omgevingswet of wonen. Dat zijn stuk voor stuk onderwerpen die gaan over de toekomst. En het zijn onderwerpen die bij uitstek politiek zijn.”

NAAM **PETROESJKA STERK**
PARTIJ **SP**
GEMEENTE **MIDDELBURG**
THEMA **DE TOEKOMST**

Digitale leeromgeving – direct toegang tot modules

De digitale leeromgeving voor raadsleden (leeromgeving.raadsleden.nl) is dé manier voor raadsleden om in eigen tijd en eigen tempo te werken aan kennis en vaardigheden. Met meer dan honderd modules, videocolleges, leerlijnen en handreikingen is de leeromgeving het ideale handvat om het raadswerk goed en effectief uit te voeren.

Aan de toegankelijkheid en het gebruikersgemak wordt voortdurend gewerkt. Steeds meer modules zijn rechtstreeks toegankelijk - bijvoorbeeld vanuit het Raadsinformatiesysteem - zonder eerst te hoeven inloggen via het inlogportaal. Deze modules uit de leeromgeving zijn al direct toegankelijk middels de onderstaande link.

6 adviezen voor een nieuwe raad	Link	Integriteit: gedragscodes voor politici	Link
Aan de slag met de omgevingswet	Link	Juridische kennisclips	Link
Agressie tegen raadsleden	Link	Kinderraad en de Kinderburgemeester	Link
Datagestuurde overheid & informatisering	Link	Non-verbale communicatie 1	Link
Debatteren	Link	Non-verbale communicatie 2	Link
E-learning Financien	Link	Omgevingswet in een notendop	Link
E-learning rollen en instrumenten	Link	OMOOC omgevingswet	Link
E-learning Veiligheid	Link	Onderhandelings technieken	Link
Gemeentefinancien en -belastingen	Link	P&C-cyclus gemeente	Link
Gespreksvoering: Luisteren+doorvragen	Link	Regionale Energiestrategie (RES) – Infokaarten	Link
Hoe ziet de gemeente eruit?	Link	Succesvol voorzitten	Link
Hoe zit de gemeentepolitiek in elkaar?	Link	Tips voor een vliegende start!	Link
Hulptroepen van de raad	Link	Vergadering voorbereiden	Link
Integriteit: de dilemma's voor politici	Link	Webinar open data	Link